

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 juni.

2 § Svar på interpellation 2004/05:625 om jämställdhet inom Försvarsmakten

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Berit Jóhannesson har ställt fyra frågor om jämställdhetsarbetet i försvaret, diskriminering av värnpliktiga samt tjänstetillsättning och utbildning utgående från ett jämställdhetsperspektiv.

Vid interpellationsdebatten den 9 maj kom flera av frågorna upp, och under de senaste fyra veckorna har regeringen inte haft anledning att ompröva sin inriktning för jämställdhetsarbetet inom det militära försvaret. Heli Berg ställde då frågan vilka åtgärder jag avser att vidta för att jämställdhetsarbetet inte ska bli lidande till följd av besparingarna i försvarsbeslutet. Mitt svar är alltså att kraven på Försvarsmakten inom jämställdhetsområdet är tydliga, och dessa gäller oavsett hur försvarsorganisationen ser ut.

Som en utgångspunkt för denna debatt tycker jag att det är viktigt att komma ihåg att det är den enskilde arbetsgivaren som måste ta ansvar för jämställda löner, tjänstetillsättningar, hantering av sexuella trakasserier och efterlevnaden av jämställdhetslagen. Det är ett ansvar som jag inte tänker ta ifrån Försvarsmakten. Som statsråd är det däremot mitt ansvar att försäkra mig om att myndighetsledningen har ett starkt engagemang och en hög profil i jämställdhetsfrågor. Försvarsmakten ska, i likhet med andra arbetsgivare, ta ansvar för hanteringen av sexuella trakasserier och efterlevnaden av jämställdhetslagen. Jag kommer därför att fortsätta förvisa mig om att ledningen är drivande i detta arbete.

Avseende frågan om rättsskydd för värnpliktiga vill jag tydliggöra att Försvarsdepartementet uttryckligen önskade att detta skulle utredas parallellt med att diskrimineringsskyddet sågs över som helhet. Försvarsdepartementet deltar i Diskrimineringsutredningens översyn av möjligheterna att inkludera totalförsvarspliktiga i kommande diskrimineringslagstiftning genom en expert i utredningen. På samma sätt bidrar Berit Jóhannessons parti till detta arbete genom sin ledamot i utredningen. När Diskrimineringsutredningen lämnar sitt förslag nästa år kommer det att

bli en viktig grund för det fortsatta arbetet. Fram till dess ser jag det som viktigt att Försvarsdepartementet fortsatt bidrar med expertkunskap i utredningen.

Som svar på Berit Jóhannessons fråga om genuskunskap kan jag berätta att jag följer Försvarsmaktens arbete med att förbereda sig för att kunna ge officersutbildning av god kvalitet när myndighetens utbildningar återupptas. Detta innebär att Försvarsmakten lägger resurser på att stärka den vetenskapliga grunden och bland annat integrera genusperspektiv i all ledarskapsutbildning.

Sexuella trakasserier eller diskriminering på grund av kön ska aldrig tolereras på en arbetsplats. Försvarsmakten ska kunna hantera detta i enlighet med de krav som ställs på arbetsgivare i jämställdhetslagen. Ett verktyg i arbetet är bland annat den jämställdhetsplan som myndigheten tagit fram med ett betydande stöd från JämO. Utöver kraven i jämställdhetslagen reglerar även lagen om offentlig anställning och verksförordningen hur Försvarsmakten och dess personalansvarsnämnd ska hantera felsteg där en arbetstagare blivit kränkt, exempelvis på grund av sitt kön. Jag tycker att det med olika medel är viktigt att arbeta mot alla de olika typer av diskriminering som finns i vårt samhälle. Därför kommer jag att fortsätta att framhålla vikten av att Försvarsmakten inte accepterar någon form av trakasserier i det tysta.

Anf. 2 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka Leni Björklund för svaret på min interpellation, men jag är inte riktigt nöjd med svaren. Först och främst hänvisar Leni Björklund till den interpellationsdebatt som var den 9 maj och säger att kraven på Försvarsmakten alltså är tydliga. Men jag har faktiskt andra frågor som jag har ställt till ministern. Det är för att trakasserier pågår trots program och beslut som man måste gå vidare igen och igen och ibland också ställa frågor till ministern.

Jag kan tolka en viss irritation i försvarsministerns svar. Om det beror på att frågor ställs är det tråkigt. Men om det beror på att det inte händer så mycket som vi vill i verkligheten hos Försvarsmakten upplever jag det väldigt hoppfullt, för då är vi båda lika besvikna och bekymrade över Försvarsmaktens framtid. Vi anser ju båda – det tror jag att jag har förvässat mig om – att kvinnors kompetens behövs inom Försvarsmakten och att det ska vara en jämställd arbetsplats där diskriminering och trakasserier på grund av kön, sexuell läggning och könsidentitet inte får förekomma.

Det är ett lite positivt svar på min fråga om rättsskydd för värnplikting. Den kommer vi att följa upp. Det är väldigt viktigt.

Varje gång man läser i pressen om trakasserier eller varje gång som någon blir trakasserad hotas ju Försvarsmaktens trovärdighet i fråga om det är en bra arbetsplats och om kvinnor och homosexuella är välkomna inom organisationen. På värnpliktskongressen visades ett bildspel vars innehåll jag inte kan citera här på grund av min respekt för riksdagen. Men uttrycken var hämtade från dagligt arbete på en del av Försvarsmaktens utbildningsplattformer. Innehållet var mycket förnedrande när det gäller kvinnor och homosexuella. Det var inte upplyftande, kan jag garantera. Det upprop som vi kvinnor i försvarsutskottet gjorde för nolltolerans mot sexuella trakasserier visar att det finns en stor otålighet mot att

det fortfarande förekommer trakasserier inom den största myndighet vi har i Sverige.

Jag tycker inte heller att försvarsministern ska ta ansvaret från myndigheter. Det har jag aldrig påstått. Men utskottet uttalade till exempel i december att det är oerhört viktigt att följa upp och utvärdera de åtgärder som görs. Jag vill veta av försvarsministern hur jag ska agera när jag möter människor som frågar hur det står till inom Försvarsmakten: Vad gör ni åt de sexuella trakasserierna? Hur kan ni acceptera dem? Jag skulle inte vilja arbeta där. Hur ska vi få ihop det, förekomsten av sexuella trakasserier och att vi vill ha fler kvinnor inom Försvarsmakten?

Försvarsministern har inte svarat på min fråga när det gäller underlaget till tjänstetillsättningar. Det skulle jag hemskt gärna vilja ha ett svar på.

Utbildning i genuskunskap är en fråga som Vänsterpartiet har drivit hårt. Det har tagit en tid, men nu ska det genomföras. Det är alldeles utmärkt i skolsystemet, men det finns ju redan anställda inom Försvarsmakten. Det är väldigt viktigt att de också får insikt. Insikt är viktigt och kunskaper som är nödvändiga för att komma åt grundorsakerna.

När det gäller jämställdhets- och likabehandlingsfrågornas ställning inom Försvarsmakten har jag heller inte fått något svar. Det har blivit en försämring inom detta, och jag tror att det är väldigt viktigt att uppmärksamma att det har blivit en försämring. Det blir då naturligtvis bekymmersamt att hålla den höga profil i jämställdhetsfrågor som ministern påtalar är viktig.

Jag kommer att ställa min fråga igen. Kommer försvarsministern i sina kontakter med Försvarsmakten att verka för att jämställdhets- och likabehandlingsfrågor får en prioriterad ställning och den omfattning som behövs för att stärka jämställdhetsarbetet?

Anf. 3 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag är ledsen om det verkar som om det finns en irritation i mina svar. Det handlar inte om det. Det handlar egentligen om att Berit Jóhannesson och jag är helt överens om att diskriminering inte ska förekomma och att vi inte vill ha ett försvar där sådant förekommer.

Jag har alltid uppfattat riksdagens engagemang i de här frågorna som ett stöd för den linje som är regeringens. Detsamma gäller det som överbefälhavaren nu genomför med stor kraft.

Däremot är det svårt att diskutera en del av frågorna. De handlar om inre förhållanden hos arbetsgivaren och hur man organiserar arbetet i Försvarsmakten, vilken organisationsform man använder och vilka anställda man har för att lösa vissa uppgifter. Det tycker jag är en detaljfråga som det är svårt för oss att uttala oss om när vi debatterar frågan i riksdagen.

Mitt krav i dialogen med överbefälhavaren är att han får välja vilken organisation han vill, under förutsättning att han anser att han kan uppnå jämställdhetsmålen. Han har försäkrat att de har högsta prioritet. Det finns ett verkligt engagemang eftersom man inte tycker att det ger en bra och rättvisande bild av Försvarsmakten när beskrivningar av trakasserier kommer upp.

Prot. 2004/05:136

9 juni

*Svar på
interpellationer*

Jag tror säkert att det i dag finns en större öppenhet när det gäller att ange att man är utsatt för trakasserier. Enligt de senaste kartläggningar som Försvarsmakten har gjort visar det sig att anställdas tillit till ledningens förmåga att hantera sexuella trakasserier har ökat. Det är ett resultat som inte har varit så uppmärksammat.

När man känner tillit till att ledningen tar itu med frågorna lönar det sig att anmäla. Tidigare har man varit osäker på om det har gagnat saken eller om det har blivit en personlig belastning. Så är det när man bryter igenom på ett område. Jag tar det som ett tecken på att vi är på god väg. I likhet med Berit Jóhannesson är jag inte nöjd med förhållandena.

Man gör många analyser. Vid vitsordssättning gör man genusanalyser av de olika jobben för att se i vilken utsträckning man kan använda det i det fortsatta rekryteringsarbetet. En lång rad sådana insatser görs.

Jag vet att JämO anser att de som arbetar inom Försvarsmakten är bra på ledning. Man har rätt hållning och rätt insikt. Men det är mycket jobb innan det har brutit igenom på alla nivåer. Min förhoppning är att det inte ska ta så lång tid. Människor far ju väldigt illa under den tid som det är brister.

Anf. 4 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Leni Björklund säger att ÖB ska ha rätt att själv bestämma sin organisation. Javisst, men det har faktiskt skett en försämring när det gäller hur man på högkvarteret handhar frågorna om jämställdhet och likaberättigande. Jag tycker att det är viktigt att påtala det. Om ÖB har valt en organisation som försämrar arbetet är det väl ett observandum.

Det finns bra program och jämställdhetsplaner. Det är inte några större bekymmer med de programmen, men det finns en sak som jag trodde var ett skrivfel. Det står så här i jämställdhetsprogrammet: Försvarsmakten är skyldig att motverka uppkomsten av sexuella trakasserier, även om vi inte tror att de förekommer.

Så står det. Det är mycket underligt. Jag ska en vacker dag ta kontakt med Försvarsmakten och fråga vad man menar med detta.

I jämställdhetsplanen står det till exempel att all personal och alla värnpliktiga ska genomgå cd-romutbildningen mot sexuella trakasserier. Jag har mycket kontakt med värnpliktiga. Var och varannan dag har jag kontakt med värnpliktiga. När jag träffar dem brukar jag fråga om de känner till den här utomordentligt bra cd-romskivan som man ska använda i undervisningen.

Många har inte sett den. En del har fått den i handen med uppmaning: Titta på det här, för det ska vi göra. Andra har fått utbildning, och man har diskuterat frågorna efter det att man har studerat den och så vidare.

Det är ett typiskt exempel på att man faktiskt inte har genomfört det som man själv har gjort material kring och som man själv har beslutat ska genomföras. Det handlar om uppföljning och utvärdering som jag tycker är så viktigt.

Det är väldigt betydelsefullt att prioritera de här frågorna eftersom det handlar om trovärdighet. När jag möter kvinnor på gatan och säger att jag jobbar med försvarsfrågor säger de: Det är där det är så mycket sexuella trakasserier.

Det här är en trovärdighetsfråga för myndigheten.

Det ska ju genomföras en enkät i sommar. Den ska vara en uppföljning på dem som gjordes 1999 och 2000. Jag undrar vad ministern ska göra om det visar sig att det faktiskt är lika mycket sexuella trakasserier som det har varit tidigare. Det har ju gått ned lite, men fortfarande är det 45 % av kvinnorna som upplever sig sexuellt trakasserade. Det är allvarligt. Det är mycket allvarligt, tycker jag.

Vad är det för styrmedel vi ska ha? Regeringen har ju ett uppdrag att styra myndigheterna. Vad är det för styrmedel vi ska ha, tycker ministern?

Jag vill inte att man ska övergå till ministerstyre, men vad kan man göra i regleringsbrevet till exempel för att verkligen lyfta upp frågorna, kräva redovisning och kräva uppföljning och utvärdering av de åtgärder som man redan har genomfört i Försvarsmakten, men som i praktiken och på fältet inte är som de borde vara?

Anf. 5 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Om det har blivit en försämring eller inte i Försvarsmaktens arbete med jämställdhetsfrågor tycker jag inte att jag kan uttala mig om.

Man ändrar på tjänsterna i högkvarteret. Det måste man göra. Både Berit Jóhannesson och jag vill spara pengar i försvaret, inte minst på administrationen. Det innebär att man måste göra om strukturen.

Jag har förväntat mig om att prioriteringen av jämställdhetsarbetet inte har graderats ned bara för att man har behövt spara pengar och organisera om i högkvarteret. Det tänker jag följa upp.

Försvarsmakten sätter upp mål och utarbetar arbetsprogram och riktlinjer för hur arbetet med jämställdhet ska bedrivas. Dem tar vi del av. Vi begär också redovisningar av resultaten. Ett av skälen är att man kontinuerligt följer upp arbetet för att redovisa förändringar som vi hoppas är till det bättre. Det har ju varit en viss nedgång av de sexuella trakasserierna, även om både Berit Jóhannesson, jag och ÖB tycker att de ligger på alldeles för hög nivå.

Om vi inte blir nöjda med resultaten handlar det ju om vad Försvarsmakten gör för analys av den väldigt omfattande enkät man gör och de åtgärder man har vidtagit. Man använder ju det underlaget för att granska och få en bättre bild av vad som har fallerat. Enkäten ska den här gången försöka ge en bild av i vilka delar arbetet har varit mer eller mindre framgångsrikt. Man ska försöka med det, i den mån det är möjligt, så att man också kan uttala sig om enhetsnivåerna.

Regleringsbrevet innebär att man också får ett underlag för mål- och resultatdialog. Jag kan försäkra Berit Jóhannesson att det inte räcker med en årlig genomgång med Försvarsmakten på det här området. Denna fråga är uppe till diskussion varje gång vi har en överläggning med överbefälhavaren. Han är själv angelägen om att redovisa insatser och tillkorkommanden men också positiva erfarenheter att ta fasta på för det fortsatta arbetet.

Anf. 6 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Det arbete som nu sker centralt är att man lägger resurserna så att man har en allmänt hållen sektion: drogprevention, idrott och krishantering. Det är väldigt svårt att fokusera på de här frågorna när man

håller dem inom en så bred sektion. Det är väldigt viktigt att vi lyfter upp de här frågorna och prioriterar jämställdhets- och mångfaldsfrågor på ett sätt som gör att de är prioriterade också ute i organisationen. Det har väldigt stor betydelse.

När jag läste Försvarsmaktens underlag var det en halv sida om någonting som man kallade värderingsstyrt ledarskap. Det står inte sexuella trakasserier eller genuskunskap eller någonting i hela det här materialet, som är ganska omfattande. Detta står dock, och jag gissar att det är där det här ska komma in. Där pratar man om humanistiska värderingar och höga krav på moral och etik, och det är ju bra.

Men det står också någonting som jag måste citera: Den kultur som finns inom en organisation blir ofta mer tongivande än strategier och planer. Detta håller jag mycket starkt med om. Därför är det också viktigt att ÖB får det stöd det skulle innebära om ministern verkligen satte ned foten och sade, i regleringsbrev och i andra sammanhang: Det här accepteras inte, det här måste vi ha in, vi måste ha in uppföljning av åtgärder och så vidare. Jag tror faktiskt att detta har en väldigt stor betydelse.

Jag kommer att följa det här arbetet. Det vet ministern. Det är inte första gången vi debatterar eller tar upp det här. Jag vill se en försvarsmakt som har lika många kvinnor som män anställda. Nu tar det ju tid innan det blir så, och vi går inte in på de detaljerna nu och vad vi kan kräva i stället. Men jag vill ha en försvarsmakt som inte accepterar sexuella trakasserier utan tar detta på allvar och i alla sammanhang har ett jämställt arbetssätt och välkomnar kvinnor och HBT-personer i Försvarsmakten. Som värnpliktig ska man slippa höra de här uttrycken.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi är kristallklara och använder oss av de möjligheter som finns, du som minister och jag som enskild ledamot, för att se till att få en försvarsmakt som kan leva upp till de intentioner man själv säger sig ha.

Anf. 7 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Riksdagen har ju godkänt att vi har lämnat över den arbetsgivarpolitiska delegeringen till myndigheterna. Det innebär också att man i sitt arbetsgivaransvar måste arbeta aktivt med de här frågorna. Regeringen delar ut riktlinjer och kräver återrapportering. Jag kan försäkra att vi gör det i samband med regleringsbrev men också i samband med särskilda beslut om vi har anledning att tycka att arbetet ska bedrivas snabbare, om vi vill se resultat på ett annat sätt eller om vi inte är nöjda med de presentationer som har kommit. Det är kristallklart.

Vi behöver inte heller tvivla på att det budskapet har gått fram. Överbefälhavaren säger ju själv att det råder nolltolerans mot diskriminering och sexuella trakasserier.

Till slut blir det också en fråga om rekrytering inte bara av kvinnor utan också av män till en försvarsmakt som får schavottera därför att den präglas av föråldrade mönster. En stor del av de unga män som finns i organisationen vill faktiskt inte ha det på det viset. Det kan finnas enskilda undantag – eftersom trakasserier förekommer gör det ju det – men det handlar om att ha ett målmedvetet arbete.

Jag är försäkrad om att överbefälhavaren har ett jämställdhetsarbete som också redovisas för Jämställdhetsombudsmannen, som uttrycker sin uppskattning av programmet. Sedan är det en annan sak att han kommer inte att vara nöjd, Berit Jóhannesson kommer inte att vara nöjd, jag kommer inte att vara nöjd och överbefälhavaren kommer inte att vara nöjd förrän detta har fått fullt genomslag i organisationen.

Om man nu från arbetsgiversidan prövar på vilket sätt man har störst framgång ingår det också i den frihet som myndighetschefen har. Men vi ska noga fråga efter resultatet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:136

9 juni

Svar på
interpellationer

3 § Svar på interpellation 2004/05:656 om diskriminering inom Försvarsmakten

Anf. 8 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Martin Andreasson har frågat mig när jag kommer att säkerställa att Försvarsmakten agerar med full kraft för att bryta diskrimineringen på grund av kön, sexuell läggning eller könsidentitet, religion eller funktionshinder.

Martin Andreasson har konstaterat att Försvarsmakten befinner sig i en dramatisk förändringsprocess och uttrycker en oro för att arbetet mot diskriminering kommer att nedprioriteras som ett resultat av strukturförändringen. Mitt svar är att kraven på Försvarsmakten inom diskrimineringsområdet är tydliga och att dessa gäller oavsett hur försvarsorganisationen ser ut.

Precis som i den tidigare debatten är det viktigt att här komma ihåg att det är den enskilde arbetsgivaren som måste ta ett ansvar för att personalen inte diskrimineras och att svensk diskrimineringslagstiftning efterlevs. Det är ett ansvar som jag inte tänker ta ifrån Försvarsmakten. Som statsråd är det däremot mitt ansvar att försäkra mig om att myndighetsledningen har ett starkt engagemang och en hög profil i dessa frågor. Försvarsmakten ska i likhet med andra arbetsgivare ta ansvar för hanteringen av trakasserier och efterlevnaden av exempelvis jämställdhetslagen. Jag kommer därför att fortsätta förvissa mig om att ledningen är drivande i detta arbete.

För att tydliggöra regeringens krav på aktiva åtgärder lämnade regeringen i uppdrag åt Försvarsmakten, Totalförsvarets pliktverk och Försvarshögskolan, i januari 2004, att upprätta strategier för att motverka ogynnsamma attityder inom det militära försvaret. Arbetet skulle bedrivas med gemensamma utgångspunkter avseende nuläge, behov och målsättningar. Redovisningen skulle dessutom innehålla planer för hur chefer och nyckelpersoner skulle kunna få tillräckliga kunskaper om diskrimineringsfrågor.

Det som regeringen satt som en tydlig ledstjärna för arbetet är att det inte får råda något som helst tvivel om vilka demokratiska värden som det svenska försvaret är satt att skydda och som myndigheterna också måste präglas av. Dels är det viktigt att kunna ge alla oaktat kön, sexuell läggning eller etnisk tillhörighet eller funktionshinder samma möjligheter, dels måste myndigheterna som arbetsgivare kunna attrahera och be-

hålla den mest kompetenta arbetskraften utan att exkludera exempelvis personer med invandrarbakgrund.

I det fortsatta strategiska arbetet för att motverka ogynnsamma attityder inom det militära försvaret tog de tre myndigheterna initiativ till att bilda ett samverkansråd. Rådet hade sitt konstituerande möte den 23 maj i år och består bland annat av myndighetschefer och representanter från Värnpliktsrådet och föreningen HoF, Homo-, bi- och transpersoner i försvaret. Jag hoppas att det kan bli ett bra verktyg i det fortsatta arbetet. Jag hoppas också att det blir ett forum som ger genvägar till att skapa en gemensam syn på de diskriminerande strukturer som vi ofta är en omedveten del av och att utbyta erfarenheter för att kunna motverka dem på ett effektivt sätt.

Anf. 9 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret. Den här interpellationsdebatten har som försvarsministern själv nämnde starka beröringspunkter med den debatt som var för en liten stund sedan.

Det har visserligen förekommit ett antal initiativ för att synliggöra och motverka diskrimineringen inom Försvarsmakten, vad gäller såväl kön som sexuell läggning, etnisk tillhörighet, funktionshinder och så vidare. Jag tycker dock att försvarsministern uppvisar en väl avvägande syn på vad som nu håller på att hända inom Försvarsmakten, inte minst mot bakgrund av de dramatiska strukturförändringar som nu pågår.

Ett exempel på detta är vad som egentligen hände med det regeringsuppdrag som försvarsministern nämner i sitt interpellationssvar, det regeringsuppdrag som gavs i januari 2004 och som handlade om att utveckla och redovisa myndighetsgemensamma strategier för att motverka ogynnsamma attityder.

Det mest konkreta hittills är att man för några veckor sedan inrättade ett samverkansråd, som enligt vad som meddelats från Försvarsmakten ska skapa en gemensam syn, kvalitetssäkra arbete och så vidare. För att detta samverkansråd ska ha en funktion krävs det att myndigheterna har strategier, att det pågår ett arbete inom myndigheterna, att det finns synsätt att skapa samordning kring, att det finns ett arbete som kan kvalitetssäkras.

När det efter ett och ett halvt år har nått dithän att man har inrättat ett samverkansråd känner jag en viss förvåning över att försvarsministern tycker att man hittills har kommit tillräckligt långt. Det är det tonfall jag tycker att försvarsministern ger uttryck för. Det här måste ses i ljuset av att man till exempel om några veckor avvecklar den nyinrättade sektionen för jämställdhet och likabehandling som har funnits sedan några månader tillbaka inom strategiledningens personalstab.

Precis som försvarsministern så riktigt betonar är det inte vare sig riksdagens eller regeringens uppgift att styra de exakta organisationsformerna för hur Försvarsmakten lägger upp sina interna styrformer eller organisationsformer. Däremot är det försvarsministerns ansvar att följa effekterna av dessa organisationsförändringar. I dag finns det en stor oro för att det arbete som har påbörjats inom Försvarsmakten håller på att tappa tempo på grund av bland annat organisationsförändringar, men också på grund av att man ger uttryck för ett synsätt där det fortsatta arbetet mer handlar om att fokusera på enbart nolltolerans mot synlig

diskriminering och synliga trakasserier. Då menar jag att man missar en stor del av de osynliga diskriminerande mekanismer som ligger till grund för den diskriminering som förekommer. Det är den diskriminering som gör att två tredjedelar av de homo- och bisexuella i försvaret enligt undersökningar känner sig otrygga med att vara öppna med sin sexuella läggning på arbetsplatsen. Det är en siffra som är långt högre än på arbetsmarknaden i övrigt. Det bidrar också till att Sverige har den lägsta andelen kvinnliga officerare i hela Europa.

Är försvarsministern nöjd med vad som har åstadkommits hittills? Vad tänker försvarsministern göra för att följa upp resultatet av de tidigare gjorda regeringsuppdragen?

Anf. 10 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allra först vill jag försäkra Martin Andreasson om att jag inte är nöjd. Ett exempel på det är att vi inte var nöjda när strategierna kom tillbaka i sin första version. Jag var inte nöjd. Jag sade att det arbetet måste fördjupas med en helt annan kvalitet i myndigheterna. De måste samordnas på ett bättre sätt. Det är ett av skälen till att man har skapat rådet – för att jobba tillsammans med frågorna.

Jag vet också att det finns underlag till kommande sammanträde med Försvarsmakten. Jag räknar med att även de andra myndigheterna, som har erfarenheter av vilka människor vi väljer till försvaret och hur man arbetar med utbildning, kan bidra. Inte minst de värnpliktiga och HoF kommer att bidra i arbetet. Jag tror att det kan bli en fruktbar smältdegel. Det första var inte tillräckligt bra.

Vi får med jämna mellanrum redovisningar av hur arbetet går till. Det kommer också att bli en ny avrapportering till regeringen av hur strategierna går framåt. Min förhoppning är då att det ska finnas en bättre samlad linje, ett tydligare sätt att arbeta och en gemensam värdegrund som alla sluter upp kring. Det skulle gagna hela arbetet med diskrimineringsfrågorna.

Nöjd är jag inte förrän det har fått genomslag i verkligheten.

Anf. 11 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! I och med att försvarsministern inte är nöjd är det klart att försvarsministern också har ett ansvar för att se till att man inte tappar tempo i arbetet mot diskriminering. Jag blir fortsatt orolig. Försvarsministern talar om inrättandet av samverkansrådet ungefär som att det i sig är en lösning. Jag tror att vi är överens om att det i bästa fall kan vara ett redskap, men för att det ska kunna användas måste det finnas ett arbete inom försvarets olika myndigheter, i det här fallet Försvarsmakten, som jag har uppmärksammat i min interpellation. Det berör naturligtvis i samma utsträckning de andra myndigheterna på försvarsområdet.

Då måste man kritiskt granska vad som händer inom Försvarsmakten på det här området. Sektioner avvecklas; den organisatoriska basen för arbetet mot diskriminering håller på att erodera. Det är möjligt att vi får ta en diskussion om de olika diskrimineringsgrunderna var för sig. Inte minst finns det en större risk att vissa diskrimineringsgrunder faller ur fokus i en hastig organisationsförändring än att alla gör det i samma utsträckning.

Jag menar att försvarsministern har ett stort ansvar. De signaler som hittills har kommit från Försvarsmakten, de organisationsförändringar som har gjorts inom Försvarsmakten det senaste halvåret, ger anledning till oro och har också skapat en stor oro bland dem som är delaktiga i arbetet för att motverka och förebygga diskriminering vad gäller såväl sexuell läggning, etnicitet och funktionshinder som kön, könsidentitet och annat.

En konkret åtgärd som försvarsministern skulle kunna vidta är att i nästa regleringsbrev till Försvarsmakten tydliggöra hittills lämnade instruktioner. Precis som togs upp i den tidigare interpellationen vill även jag peka på behovet av att se över regleringsbrevet på den punkten. Det handlar också om att regeringen noga följer upp resultatet av de strukturförändringar som nu pågår inom Försvarsmakten. Jag skulle välkomna om försvarsministern utnyttjade sitt nästa inlägg till att något utförligare redovisa vad regeringen är beredd att göra framöver på dessa områden.

Anf. 12 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Det viktiga är att regeringen är tydlig om vilka mål som gäller. Regeringen ska kräva att myndigheterna arbetar fram egna strategier för att nå målen. Emellanåt behöver målen operationaliseras, och man får mäta och redovisa hur utvecklingen ser ut. Det arbetet genomförs.

Jag har aldrig sett själva rådet som en lösning. Om det verkade så av mitt inlägg vill jag tala om att det däremot är en viktig drivkraft. Det betyder ändå att delar av ett gemensamt arbete inom hela försvarssektorn kan få ett samlat fokus. Alla de olika delarna kan bidra till det. Inte minst är det betydelsefullt att de värnpliktiga och HoF finns med i arbetet och också kan ge direkt feedback på strategierna.

En del av de mål vi har satt upp för personalområdet är lite mer långsiktiga. Det kan motivera att vi inte alltid har dem med i regleringsbrevet utan begär särskilda redovisningar. Jag ska gärna titta igenom regleringsbrevet en gång till.

Däremot kommer jag att värja mig emot att föreskriva vilken organisatorisk lösning man väljer för att uppnå målen. Jag har också noterat att det finns en oro för organisationsförändring. Det gäller inte bara på det här området, men här har det naturligtvis varit många reaktioner. Jag har ställt frågor, och överbefälhavaren har försäkrat mig om att han är klar över vilka mål som gäller och att det ska säkerställas inom ramen för den nya organisationen.

Anf. 13 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Vi är naturligtvis helt överens om att det inte är vare sig regeringen eller riksdagen som ska föreskriva Försvarsmakten exakt vilken intern organisationsform den har. Där upplever jag att vi är fullständigt överens.

Däremot är det, som sagt, försvarsministerns uppgift att följa effekterna av organisationsförändringarna.

Om man lyssnar noga på vad försvarsministern säger talar hon mycket om hur viktigt det är att man inom de olika myndigheterna på försvarsområdet utarbetar strategier och operationaliserar mål. Men det är ju detta som Försvarsmakten och de övriga myndigheterna fick i uppdrag att göra redan i januari 2004.

Försvarsministern konstaterar själv att hon inte är nöjd med vad som har hänt hittills. Då menar jag att försvarsministern har en viktig uppgift, inte bara att agera för att följa utvecklingen utan också se till att regeringen agerar för att förtydliga de uppdrag som ges till Försvarsmakten, så att man inte tappar tempo.

När man talar om diskriminering är det lätt att fokusera på den synliga diskrimineringen. Det är naturligtvis viktigt att man har en nolltolerans mot alla synliga former av såväl trakasserier som diskriminering. Men det är lika viktigt, och långsiktigt kanske ännu viktigare, att man synliggör och motverkar de mekanismer som ligger till grund för diskrimineringen. Det är ett långsiktigt arbete, och det är ett arbete som kräver uthållighet och envishet. Där är det oerhört viktigt att man från den politiska ledningen av Försvarsmakten är pådrivande för att se till att Försvarsmakten inte tappar tempo i detta arbete.

Med det vill jag tacka försvarsministern för den här interpellationsdebatten.

Anf. 14 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag vill också tacka Martin Andreasson. Det här är ett område där man måste arbeta uthålligt och långsiktigt.

Jag vill då säga att den redovisning regeringen fick första gången från Försvarsmakten gav vi bakläxa på, och vi bad att få tillbaka nya strategier. Det är ett exempel på dialogen. Det är inte så att vi bara tar till oss besluten och säger tack så mycket, och så är det bra. I det här fallet krävde vi en fördjupning. Det är en reaktion från regeringen.

Sedan görs det också framsteg på en del områden. Arbetslivsinstitutet har gjort en undersökning kring diskriminering och situationen för homo- och bisexuella i arbetslivet. Den visar att det är en hög andel som känner sig diskriminerade inom Försvarsmakten, som Martin Andreasson har sagt.

Samtidigt genomgick 4 000 en utbildning inom Försvarsmakten. Då gjorde Arbetslivsinstitutet en ny uppföljning, och man konstaterade att det hade utvecklats till det bättre. Det är också viktigt att komma ihåg. Det är bra när Försvarsmakten emellanåt kan få kvitto på det man gjort: Det där verkade vara en bra insats – fortsatt med den! Fortfarande är siffran för hög.

Det pågår ett arbete – vi noterar det. Det finns också en kritisk granskning inom Försvarsmakten av vilka metoder som är bra och vilka som är lovvärda men inte tillräckligt bra. Man vill bli av med den här typen av diskriminering. Det är det viktiga. Men tack för stödet!

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2004/05:634 om användandet av försvarets helikoptrar

Anf. 15 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Cecilia Magnusson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta dels för att skapa möjligheter till en större samordning mellan Försvarsmaktens helikopterresurser och det civila samhällets behov, dels för att fler av försvarets nya helikoptrar ska rustas för att klara av att genomföra en större bredd av uppdrag såsom sjöräddning och understöd av andra myndigheter.

Jag vill inleda med att konstatera att riksdagen bestämt att Försvarsmakten ska dimensioneras utifrån huvuduppgiften förmåga till väpnad strid. Därutöver ska man också kunna stödja samhället, men detta ska ske med befintliga resurser och ska inte påverka Försvarsmaktens utformning.

De militära helikopterförbandens uppgifter är främst trupptransporter, inom den markoperativa verksamheten, och bland annat ubåtsjakt och ytmålsspaning, inom den sjöoperativa verksamheten. Förbanden svarar också för militär flygräddning.

Försvarsmaktens helikopterpark byts för närvarande ut. Merparten av de tidigare helikoptrarna avvecklas, och 38 nya helikoptrar anskaffas. Totalt sett kommer antalet helikoptrar att minska. Tidigare hade myndigheten drygt 100 helikoptrar. När förnyelsen är genomförd kommer myndigheten att ha knappt 50 helikoptrar.

Helikopterorganisationen har rationaliserats under flera år. Verksamheten leds av Försvarsmaktens helikopterflottilj i Linköping/Malmen. Den markoperativa verksamheten är baserad på samma ställe. Den sjöoperativa verksamheten ska efter riksdagens beslut i december 2004 om försvarspolitisk inriktning 2005–2007 vara baserad vid Ronneby/Kallinge. Helikopter för militär flygräddning ska finnas vid de tre flygflottiljerna F 7 i Såtenäs, F 17 i Ronneby och F 21 i Luleå.

Efter riksdagsbeslutet om försvarets inriktning i december 2004 har regeringen också uppdragit åt Försvarsmakten att avveckla helikopterverksamheten i Göteborg/Säve, Östersund och Boden. Dessa avvecklingar ska vara slutförda senast den 30 juni 2006.

I fråga om räddningstjänst och sjuktransporter gäller följande. I lagen om skydd mot olyckor regleras ansvaret för olika slags räddningstjänst. Bland annat gäller att kommunen svarar för räddningstjänsten inom kommunen, Sjöfartsverket för sjöräddningstjänsten och polisen för fjällräddningstjänsten. Det är den ansvariga myndigheten som bestämmer hur och med vilka resurser räddningstjänsten ska organiseras. Vid en räddningsinsats kan räddningsledaren ta i anspråk kommunala och statliga resurser, till exempel Försvarsmaktens.

Landstinget har enligt hälso- och sjukvårdslagen ett motsvarande ansvar när det gäller sjuktransporter. Det är varje landsting som ska bedöma om det finns ett behov av att organisera sjuktransporter med helikopter.

Försvarsmakten har således inget författningsreglerat ansvar när det gäller räddningstjänst eller sjuktransporter. Däremot får Försvarsmakten enligt förordningen om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet lämna

stöd till bland annat statlig och kommunal verksamhet. På den grunden lämnar myndigheten stöd till bland annat polisen och sjukvården.

Försvarsmaktens materiel anskaffas för försvarets militära uppgifter. Det är de militära behoven som ska styra anskaffningen.

Som jag nämnt tidigare är det Sjöfartsverket som har ansvaret för att det finns tillfredsställande resurser för sjöräddning. Det pågår i dag ett arbete under regeringens överinseende med att öka samordningen av olika samhällsaktörers användning av helikoptrar. Arbetet leds av Sjöfartsverket, och Försvarsmakten deltar i detta. Inriktningen för detta arbete är dock inte att Försvarsmakten ska överta andra aktörers ansvar.

Mot denna bakgrund vill jag som svar på Cecilia Magnussons frågor understryka att Försvarsmakten redan i dag lämnar stöd till samhället. Omställningen inom försvaret medför dock att helikopterkapaciteten halveras, och eventuell överkapacitet som kan nyttjas för detta minskar. Det är inte aktuellt att ändra gällande bestämmelser eller inriktning.

Anf. 16 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Tack för svaret, försvarsministern, även om jag långt ifrån är nöjd med det! Jag tycker att försvarsministern lät som en dålig myndighetschef utan myndighet och makt att förändra. Försvarsministern är ingen myndighetschef, utan hon är en person med makt och medel att förändra en rådande situation. Det är därför som jag också har ställt mina frågor till försvarsministern, som jag gärna skulle vilja ha svar på. Jag tycker inte att det svar som till sist kom från försvarsministern duger.

Frågorna var ju faktiskt: Hur ska man kunna skapa större samordning när det gäller Försvarsmaktens helikopterresurser? Det är nämligen möjligt. Hur ser försvarsministern på detta? Och hur ska man kunna bredda kompetensen när det gäller den helikopterresurs som finns?

Till syvende och sist satsar vi ju enorma pengar, även om det är mindre än förr, på försvaret. Och varje satsad ineffektiv skattekrona är ett bedrägeri mot skattebetalarna.

Nu satsar vi 10 miljarder kronor eller mer under en lång följd av år på att investera i nya helikoptrar som är bättre än de förra. Till det ska läggas kostnaden för personalens vidareutbildning, lokaler, underhåll av materiel med mera, som också under den här tidsperioden faktiskt kan räknas i miljarder kronor. Då gäller det att vi utnyttjar dem på bästa sätt.

Jag är inte försvarspolitik, men folkligt brukar man säga: Vi vill ha mer pang för pengarna. Det är lite vad jag menar. När vi ändå har de här resurserna kan vi faktiskt använda dem på effektivast möjliga sätt.

Jag vill inte gå in i någon debatt med försvarsministern om det är färre eller fler eller hur många helikoptrar det är, men vi kommer under en överskådlig tid att ha väldigt många helikoptrar till förfogande. Och det gäller att utnyttja dem på bästa sätt. Det är klart att man, som försvarsministern sade, fru talman, ska dimensionera försvaret efter försvarets behov och inget annat. Men har man nu denna resurs som kan utnyttjas också till annat bör man ta tillfället i akt.

Personalen måste ju övas i sin uppgift. Om man då kan använda övningstid till att stötta det civila samhället tycker jag att det är en självklarhet att man ska göra det. Och när vi har ett stort antal helikoptrar måste vi kunna använda dem bredare. Det tjänar alla på. Försvarsmakten får en välutbildad helikopterpersonal, och det civila samhället får ett

viktigt stöd. Det civila samhället är ju inte bara sjukvården. Det är polisen, kriminalvården – ja, vi kan göra listan jättelång.

Jag skulle vara tacksam om försvarsministern ändå kunde svara på frågan: Hur funderar ni? Man har ju ett samordningskansli inom Regeringskansliet för att man ska kunna samverka mellan olika myndigheter. Försvarsministern sitter på väldigt mycket av de resurser som faktiskt kan utnyttjas bredare.

Anf. 17 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag är ledsn över att Cecilia Magnusson inte är nöjd, men det är så att vi förändrar rådande situation. Vi drar faktiskt ned på försvaret till förmån för att lägga pengar på andra samhällsområden, med hänsyn till de hot som finns. Samtidigt gör vi om försvaret så att vi ska få ett modernt insatsförsvaret som är flexibelt och lättroligt. I den kombinationen förnyar vi också vår helikopterpark, men den kommer att användas mycket mer i försvaret. Den blir mindre, och den kommer att nyttjas med mycket högre procent än tidigare, eftersom det sker en effektivisering av verksamheten. Det gör – och det var det jag ville säga till Cecilia Magnusson i mitt svar – att den överkapacitet som man har haft tidigare drastiskt förändras när vi minskar antalet helikoptrar från 100 till 50. De kommer att användas i försvaret. De kommer också så småningom att nyttjas i internationella insatser när vi har tränat in de nya helikoptrarna och helikopterpersonalen.

Sedan är det så att användningen av helikoptrar behöver samordnas. Cecilia Magnussons önskemål är alltså högst legitimt på den kanten. Och det är precis det som Sjöfartsverket gör. Sjöfartsverket, som har ansvaret för sjöräddningen, har ju fått förändrade förutsättningar i och med att vi ändrar. De har tidigare hyrt stöd från Försvarsmakten, men när försvaret ändrar om sin organisation och krymper den är det inte längre passligt. Då söker man efter civila operatörer och ska ta kontakt med dem, men man kommer även att se om polis, försvarsmakt och andra kan samverka under Sjöfartsverkets ledning. Det här är ett samordningsförsök precis i Cecilia Magnussons anda. Och om Försvarsmakten har överkapacitet som gör att man kan låna ut i några sammanhang kommer en sådan eventuell pool att kunna fungera under Sjöfartsverkets ledning. Det är ett viktigt och intressant arbete.

Sedan är en annan sak att jag vet att det finns ett stort engagemang i helikopterfrågorna runtom i samhället. De är ett bra hjälpmedel, och de finns också därför på flera olika ställen. Så det där är ett bra och ett viktigt och ett riktigt initiativ, men jag är mån om att inte för Försvarsmaktens del lova för mycket. De resurser som vi har ska vara riktade mot försvarets huvuduppgifter. Låt oss säga att det skulle hända en stor och allvarlig olycka där räddningsledaren behöver rekvirera hjälp. I de situationerna kan man alltid rekvirera från försvaret.

Anf. 18 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Jag är tacksam för att vi kan utveckla ämnet som vi nu har gjort. Självklart finns det vid stora olyckor alltid en stor beredskap, och alla hjälps åt. Det konstaterandet är oerhört viktigt, och detta är heller ingenting som jag betvivlar.

Men det handlar just om det här vardagliga arbetet och möjligheten att arbeta bättre tillsammans. I dag saknas det ju ett klart uttalat uppdrag till Försvarsmakten att bistå andra myndigheter. Det är den ena delen som jag tycker att man bör se över. Även om försvaret blir mindre och, som försvarsministern uttrycker, vi får ett mindre antal helikoptrar har vi, som försvarsministern säger, femtiotalet helikoptrar i en framtid. Det är väldigt många helikoptrar. Även om hälften av dem står på underhåll finns det 25 helikoptrar i funktionsskick. Man kan räkna lite olika, men de skulle kunna täcka hela landet om bara viljan finns, och de skulle också kunna användas på bästa sätt.

Det handlar också om just det här att personalen får en möjlighet att vidga sin kompetens och faktiskt göra kanske inte viktigare – man ska inte värdera det – men andra uppgifter som att stötta det civila samhället. Många gånger när det har varit insatser som inte är av katastrofkaraktär har vi hört att man äntligen känner att man får ett bredare innehåll i sin uppgift. Det här tror jag är oerhört viktigt.

Och när vi nu satsar så mycket pengar, som vi ändå gör, på att införskaffa bättre och nyare helikoptrar undrar jag varför man väljer att begränsa dem i sin funktion. Det var ju min andra fråga. Varför gör man inte mer av de sjöoperativa helikoptrar som finns? Vårt land är ju ändå avlångt, och vi har hav och sjö i större delen av landet. Varför har man då valt att begränsa sig så mycket?

Jag tycker återigen att använda de skattepengar som man har på bästa möjliga sätt vore att föredra i stället för den väg som man har valt i dag.

Försvarsministern tog upp detta med internationella insatser. Det är viktigt att vi har ett försvar och att försvarets helikoptrar kan sättas in för internationella insatser. Men i en krigszon finns det ju också uppgifter att stötta det civila samhället, till exempel lyfta ut människor ur ockuperade städer och annat. Det är väl jättebra om försvarets personal är väl förberedd och kompetent för sådana uppgifter som kan bli aktuella.

Anf. 19 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag tycker att det ligger något sympatiskt i Cecilia Magnussons sätt att plädера för att vi ska använda försvarets resurser mer i det civila samhället. Men man kan inte ställa alla krav på Försvarsmakten.

Vi ställer nu om försvaret. Det betyder att vi ska ha ett försvar som är lätttröligt och mobilt över ytan. Då används helikoptrar både för att transportera inom Försvarsmakten och också för en annan viktig del som vi ska ta fram, nämligen en luftburen bataljon där helikoptrar har en viktig roll i det moderna försvaret av Sverige. Det är en kompetens och en förmåga som vi vill ha i försvaret.

Jag tycker inte att man ska ha 50 helikoptrar om man inte behöver det. I så fall borde de användas för något annat. Då är det bättre att vi låter de myndigheter som arbetar i det civila se till att man köper in fler helikoptrar. Detta är alltså det antal som vi efter en avvägning anser svarar mot de militära behoven.

Personalen ska alltså öva och arbeta med militära uppgifter. Huvuduppgiften är väpnad strid, och det är det som personalen ska användas till.

Sedan är det sagt att Försvarsmakten ska kunna bistå det civila samhället, och det gör man också på ett förtjänstfullt sätt. Men jag vore ohyllig om jag inte pekade på – och det har riksdagen och regeringen sagt – att den uppgiften inte ska vara dimensionerande, för då skulle Försvarsmakten kanske behöva 100–150 helikoptrar med tanke på alla behov. Detta ska inte Försvarsmakten stå för. Men man ska kunna bistå det civila samhället med de 50 helikoptrar som man har om de inte används för annat.

Men jag tror att det är realistiskt att räkna med att användningen kommer att bli högre för de helikoptrar och de besättningar som finns inom försvaret nu när antalet minskar samtidigt som försvaret får en ny uppgift. Det är därför som det är viktigt att Sjöfartsverket axlar rollen som samordnare för helikopterverksamheten på den civila sidan.

Det innebär också en effektivisering att de myndigheter som behöver helikoptrar civilt kan samordna sig och samutnyttja dessa resurser där så är möjligt.

Anf. 20 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Det är klart att man – som försvarsministern säger – ska kunna använda försvarets helikoptrar vid eventuell överkapacitet eller för en viss uppgift.

Vi kommer nog att bli varse behovet av att använda försvarsmateriel i det civila samhället på ett helt annat sätt än i dag, och jag tror att det kommer att ske inom en ganska snar framtid.

Vad jag efterlyser är en långsiktig lösning för hur man kan kombinera detta. Om Försvarsmakten och de som styr och råder över helikopterresurserna fick i uppdrag att se vad man kan göra utöver huvuduppgiften för att hjälpa det civila samhället tror jag att stödet till det civila samhället skulle vara mycket större än vad det är i dag. Men då krävs det att man har ett sådant tillstånd. Det finns fortfarande överkapacitet, och det kan också innebära vinster att bredda uppgifterna för försvarets personal.

Vi har inte råd att fortsätta med den stuprörsmentalitet som fortfarande råder, utan vi måste komma ifrån den.

Men jag är tacksam över att jag har fått den här debatten med försvarsministern, och jag hoppas att vi framöver kan fortsätta att diskutera den här frågan. Jag tror att samutnyttjande av statens resurser är väldigt viktigt.

Anf. 21 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Försvaret är ingen myndighet som är ett exempel på stuprörstänkande, utan det är en av de myndigheter som har en öppenhet för att delta i många olika komplexa situationer för att stödja samhället, och man har också visat att man har förmåga och kompetens.

Helikoptrar för militärt bruk är dyrare än andra civila helikoptrar, för de militära helikoptrarna behöver skydd, vapen och en sådan utrustning som civila helikoptrar inte behöver. Behövs det fler civila helikoptrar är det mer kostnadseffektivt att se till att de civila myndigheterna får köpa in dem och att också samordna helikopterverksamheten totalt sett.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 22 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allan Widman har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att garantera att förutsättningarna för försvarsbeslutet blir uppfyllda.

Jag vill inledningsvis påpeka att det försvarspolitiska beslut som riksdagen fattade hösten 2004 inte var ett försvarsbeslut i den traditionella meningen. Beslutet innebär att bland annat den övergripande inriktningen i form av krav på operativ förmåga och de ekonomiska ramarna läggs fast för tre år framåt, men att utvecklingen i dessa och andra avseenden ska kunna förändras löpande under treårsperioden. Det är därför naturligt att regering och riksdag ska kunna ge kompletterande och korrigeringar i inriktningar löpande under perioden om det visar sig vara nödvändigt.

I Försvarsmaktens kompletterande budgetunderlag för 2006 i maj i år redovisas som Allan Widman påpekar i sin interpellation större personalvolym än i budgetunderlaget för 2005. Försvarsmakten har på en anmodan kompletterat redovisningen den 23 maj. I detta underlag redovisas ett mera detaljerat underlag avseende dessa volymer.

Personalkostnaderna är det enskilt största kostnadsslaget inom förbandsverksamhetsanslaget. Kostnaderna, som i och för sig kan beräknas på något olika sätt, uppgår inklusive avvecklingskostnader till ca 11 miljarder kronor.

Eftersom personalkostnaderna utgör en så stor del av anslaget ligger det i sakens natur att en stor del av de beslutade besparingarna måste göras på dessa. Med den ordning vi har i statsförvaltningen med delegerat arbetsgivaransvar till myndigheterna blir det Försvarsmaktens ansvar att se till att nödvändiga beslut fattas.

Det planerade antalet officerare i Försvarsmakten ser för närvarande ut på följande sätt. För förbanden i insatsorganisationen åtgår ca 5 900 yrkesofficerare. Därutöver krävs ca 2 750 officerare för stöd i förbandsutbildningen, skolgång, mästarkompetens med mera. Till detta kommer ca 1 150 yrkesofficerare för tjänstgöring i utlandsstyrkan, tjänstgöring vid andra myndigheter, tjänstledighet med mera. Totalt ger detta ca 9 800 yrkesofficerare.

Antalet inryckande värnpliktiga varierar mellan åren och är som lägst år 2007. Detta är en följd av skapandet av den nordiska snabbinsatsstyrkan. Den jämförelse som Allan Widman gör mellan antalet inryckande värnpliktiga år 2007, det år då antalet inryckande är lägst, och antalet yrkesofficerare är av begränsat intresse. För att jämförelsen ska ha en relevans för behovet av officerare måste även hänsyn tas till de värnpliktiga som ryckte in 2006 och som under 2007 genomgår utbildning under termin 2 och 3. Antalet inryckande värnpliktiga är alltså betydligt större än antalet inryckande.

Regeringen fick Försvarsmaktens komplettering till budgetunderlaget för 2006 för cirka en månad sedan. Analysarbetet pågår för fullt i Försvarsdepartementet. Jag är mot den bakgrunden inte beredd att nu närmare precisera vilka åtgärder som kan bli aktuella.

Om det visar sig att myndigheten inte klarar av att fatta de beslut som krävs för att genomföra de beslutade besparingarna kommer jag natur-

*Svar på
interpellationer*

ligtvis att agera för att säkerställa att de ekonomiska ramarna kan hållas. Jag kommer i så fall att ge de nödvändiga kompletterande och korrigeringar inriktningar som jag nämnde i inledningen av mitt anförande.

Anf. 23 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för det svar som gavs. Upplysningsvis är ju inte Folkpartiet liberalerna någon del av underlaget för det försvarsbeslut som fattades i december 2004, men vi menar att det finns många vinklingar och syften i det här försvarsbeslutet som är bra och som måste tas till vara. Vi är ju i en situation just nu då försvaret samtidigt som det ska spara en anseelig del av sina budgetmedel också ska satsa på vissa områden, nämligen främst det internationella. Att kunna satsa och spara samtidigt är naturligtvis en väldigt svår konst.

Men om det här inte fullföljs, om vi inte lyckas med det från regeringens och riksdagens sida, blir dessvärre följden att de högre ambitioner som Sverige har när det gäller internationella insatser riskerar att komma på skam. Det vore mycket tråkigt, för Sverige har som alla andra länder i Europa och västvärlden ett stort ansvar för de människor världen över som lever i otrygghet, våld och ofrihet.

Försvarsministern menar att det är av begränsat intresse att göra jämförelser mellan antalet värnpliktiga som utbildas och hur många officerare som finns i Försvarsmakten. Jag delar inte riktigt den bedömningen. Jag menar att om det för något år sedan var så att vi utbildade 14 000–15 000 värnpliktiga och hade 11 000–12 000 officerare borde en minskning av utbildningsvolymen också få uttryck i antalet officerare. Det borde finnas någon form av motsvarande effekter dessa två numerärer emellan. Jag kan konstatera att vi nu går från 14 000–15 000 inryckande värnpliktiga per år till ett snitt på ungefär 8 000. Det varierar något från år till år, men ungefär 7 000–9 000 kommer det att ligga på i genomsnitt. När man gör en femtioprocentig neddragning av antalet värnpliktiga menar jag att det är anmärkningsvärt att man bara gör en neddragning av antalet officerare med mellan 15 % och 20 %.

För ungefär ett år sedan kom *Försvar för en ny tid*, Försvarsberedningens slutrapport före försvarsbeslutet. I den kan man läsa på s. 102 att Försvarsmakten aviserar ett avvecklingsbehov av officerare på ungefär 2 500. Under hösten kom den här siffran att sjunka ned. Det handlade om ca 1 000 stycken som skulle vara överflödiga. Nu, precis som försvarsministern har sagt, i ÖB:s senaste underlag från den 3 maj i år är vi nere på 480 personer tror jag att det var, alltså knappt hälften. Det är klart att den här utvecklingen får effekter på ekonomin; det inser jag ju. Nu säger försvarsministern att om det är så att vi blir oroliga för att ekvationen i slutändan inte ska gå ihop är vi beredda att ta kompletterande och korrigeringar beslut om inriktningen.

Men jag blir ändå lite orolig när ministern rabblar upp alla siffror på antalet officerare som Försvarsmakten anser sig behöva. Intrycket blir på något sätt att regeringen ställer sig bakom detta. Jag skulle vilja att försvarsministern förtydligar sig i denna del. I går kom det ju en forskningsrapport från FOI som delvis gör gällande att det inte alltid är vi politiker som styr Försvarsmakten utan tvärtom. Jag ber, fru försvarsminister, att du visar att så verkligen inte är fallet.

Anf. 24 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allan Widman är ofta bekymrad över möjligheten att genomföra det här beslutet – som han samtidigt distanserar sig från hela tiden. Folkpartiet står inte bakom detta som underlag. Jag har förstått att vi är överens om inriktningen och att den är betydelsefull. Det är den som jag har för avsikt att se till att den blir genomförd med den ekonomiska ram som riksdagen har anvisat. Det är klart att då får vi underlag.

Nu är det ju så att vi inte styr Försvarsmakten med att tala om hur många officerare det ska vara, med personalramar. Det styrsystemet använder vi inte. Vi talar om vad vi vill ha för verksamhet, och sedan talar vi om vilka pengar vi vill ställa till förfogande.

Det är klart att det pågår en dialog mellan Regeringskansliet och Försvarsmakten för att också till slut få fram en budgetproposition som vi tycker håller måttet där man talar om vilken verksamhet vi kan bedriva och vad kostnaderna då blir. Min ambition med att ange hur man har räknat ut antalet officerare var ju bland annat att tala om för Allan Widman att vi vid sidan av ansvaret att utbilda också har andra uppgifter inom Försvarsmakten som vi i riksdagen har lagt på Försvarsmakten, inte minst då internationella insatser. Det kräver också sina officerare.

Jag bestämmer inte över personalramarna. Jag konstaterar att personal är dyrt. Jag granskar de beräkningar som kommer från Försvarsmakten. Jag är intresserad av slutresultatet och granskar på vilket sätt man har kommit fram till kostnaderna för det. Min ambition är att det ska innehålla inriktningen på det försvarsbeslut som riksdagen har fattat både vad gäller inriktning och kostnader.

Anf. 25 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Det är naturligtvis alldeles korrekt att en stor del av förverkligandet av det här beslutet ligger på Försvarsmakten som myndighet. Men jag behöver väl inte heller påpeka för försvarsministern att det samtidigt är regeringen som, alldeles oavsett vems felet är, har ansvaret för att det här går ihop. Därför har också regeringen den maktposition som den har.

Nu säger försvarsministern att det pågår en dialog mellan Försvarsdepartementet och högkvarteret. Jag vill gärna välvilligt tolka detta som att man är beredd och kanske till och med förbereder mått och steg i det här sammanhanget. Det är i grunden märkligt att den här siffran, arbetsbristen inom myndigheten, sjunker på ett år från 2 500 till 480. Hade jag varit försvarsminister hade jag faktiskt blivit något oroad över detta. Jag menar fortfarande att när man bedömer omfattningen av personalen inom Försvarsmakten måste man titta mycket på vilka utbildningsvolymerna vi har på värnpliktsidan. De sjunker drastiskt, men tyvärr sjunker antalet officerare inte alls lika drastiskt.

Försvarsministern drog själv över diskussionen lite till att det inte bara handlar om utbildning i Försvarsmakten utan också om att officerare ska användas inom utlandsstyrkan i operativa funktioner. Därför vill jag göra henne lite uppmärksam på en förändring som jag också tror håller på att ske när det gäller personalpolitiken i Försvarsmakten, inte minst inom utlandsstyrkan. Den 1 april 2005 redovisades i en undersökning att ungefär 29,7 % av de officerare som tjänstgjorde i utlandsstyrkan var så kallade reservofficerare.

När man som jag, som är försvarspolitiskt intresserad, nu följer planeeringen när det gäller uppsättningen av den så kallade *battle group* ser man att det där inte alls finns utrymme för lika många reservofficerare. Eftersom jag själv är reservofficer ska jag öppet erkänna att jag kanske talar lite grann i egen sak. Jag är dock inte aktiv längre.

Jag tror att det är värdefullt med reservofficerare därför att de representerar en personalkategori som vi normalt bara betalar för just när vi använder den. Samtidigt har reservofficerarna, till skillnad från många men inte alla yrkesofficerare, erfarenheter också från andra områden i samhället. Det tror jag är väldigt värdefullt.

För att ytterligare förtydliga när det gäller själva huvudfrågan vill jag fråga om inte försvarsministern ändå är orolig över att det går så trögt med denna avveckling. Jag vill också fråga om hon är uppmärksam på de förändringar som nu tycks ske när det gäller sammansättningen av delar av utlandsstyrkan.

Anf. 26 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag vill bara upprepa att det är klart att vi får ett underlag som preciserar hur man har räknat. Det är för att vi ska kunna bedöma om kostnaderna är rimliga.

Sedan kommer nästa fråga. Om vi anser att denna verksamhet går att bedriva till en lägre kostnad kommer vi som i ett normalt budgetarbete att föra dessa diskussioner med Försvarsmakten. Det ingår helt enkelt i budgetprövningen.

Det är ytterst sällan som en myndighet kommer in till Regeringskansliet och man bara skriver under och skickar vidare den beräkning som är gjord på myndigheten. Så ska det inte gå till. Jag räknar med att det kommer att bli en del ordentliga diskussioner på den punkten.

Jag har också noterat att det finns vissa skillnader. Även om jag har en viss förståelse för att det kan vara svårt att ha reservofficerare på plats inom loppet av fem eller tio dagar i ett insatsområde och att det handlar om att man ändå måste få en anställning under en ganska lång tid har jag noterat det.

Hur *battle group* till slut kommer att se ut får man, som Allan Widman vet, föra en diskussion om, där man också måste precisera uppgifterna för *battle group*. Det förs också en diskussion om huruvida *battle group* är något annat förband än de mekaniserade förband med stödresurser som redan finns i förbandsplanen. Det finns nog möjligheter att diskutera Försvarsmaktens budgetunderlag så att både Allan Widman och jag kan bli nöjda med att vi faktiskt får den verksamhet som vi har tänkt oss för det pris som vi har varit beredda att betala. Jag hoppas att det är så. Och då hoppas jag att Allan Widman också blir glad.

Anf. 27 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Allan Widman blir glad när han hör att försvarsministern ändå har en, som det tycks, hög beredskap för att gå in och korrigera, stötta, hjälpa till och ändra om så blir nödvändigt. Och min misstanke är tyvärr att det kan komma att bli nödvändigt. Både ministern och jag vet att historien förskräcker lite grann. Takten i den omställning av det svenska försvaret som påbörjades redan under de första åren på 90-talet

har inte imponerat på Försvarsberedningen, försvarsutskottet eller stundtals på ansvariga ministrar.

Jag tycker också att det vore bra om försvarsministern kunde ta detta tillfälle i akt för att säga att reservofficerare är en viktig tillgång, inte minst när det handlar om fredsbevarande och fredsframtvingande operationer ute i världen.

Jag hade förmånen att för en tid sedan lyssna på Karl Engelbrektsson, överste och tidigare chef för den svenska styrkan i Kosovo. Han berättade mycket målande om vilken styrka det var för detta förband att det vid hans sida gick människor som var jurister, poliser, arkeologer och så vidare och som hade en massa specialkunskaper som kommer till nytta i sådana sammanhang. Det blev en påminnelse för mig om att detta är en personalkategori som man bör måna om. Även om reservofficerarna naturligtvis måste vara anställda medan de gör insatserna är de sett över tiden mycket billiga i drift för den svenska statsmakten, och de har många gånger unik kompetens.

Jag vill passa på att tacka försvarsministern för debatten.

Anf. 28 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag ska tala om för reservofficeren Allan Widman att jag redan i den proposition som jag har presenterat för riksdagen om försvarsbeslutet kraftigt markerar betydelsen av och rollen för reservofficerare i det framtida försvaret, inte minst på det internationella området.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2004/05:644 om försvarets beställningar

Anf. 29 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allan Widman har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att klargöra huruvida visionen och handlingsplanen i skriften *Flyg- och rymdindustrin – En del av det innovativa Sverige* ska vara styrande för den svenska försvarsmaktens framtida beställningar. Allan Widman har också frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förtydliga att försvars- och säkerhetspolitiken ska vara överordnad andra intressen när försvarsanslaget tas i anspråk.

Syftet med den rapport som Allan Widman refererar till är att presentera en samlad nationell syn på vår högteknologiska industri inom flyg- och rymdområdet. Hittills har denna industri i stor utsträckning varit sysselsatt med uppdrag från försvaret. Till följd av reformeringen av Försvarsmakten, minskade ekonomiska ramar och behovet av nya säkerhetslösningar för samhället kommer de rena försvarsbeställningarna att minska framöver och även förändras till sin karaktär.

Regeringen har i sin materielförsörjningsstrategi till riksdagen redovisat sin syn på de områden som bör prioriteras för utvecklingsbeställningar. Nischen flygfarkoster är en av dem.

Inhemsk försvarsindustri har betydelse för landets tekniska framåtskridande, industriella kapacitet och exportpotential samt för forsknings- och innovationskraften. Vår inhemska försvarsindustri, inte minst flyg-

och rymdindustrin, spelar en viktig roll för Sveriges möjligheter att i framtiden utvecklas och stärka sin position som en högteknologisk nation. Även från försvarspolitiska utgångspunkter är det givetvis angeläget att söka tillvarata sådana möjligheter. Dessa aspekter kan vägas in när regeringen gör sina bedömningar av Försvarsmaktens materielplanering och tar ställning till olika projekt. En förutsättning vid försvarsmaterielbeställningar är dock att det finns ett operativt behov eller behov av kompetens hos Försvarsmakten.

Visionen och handlingsplanen i rapporten bör därför läsas så att Försvarsmaktens beställningar utgör en av de delar som är viktiga för flyg- och rymdindustrin. I flera fall sammanfaller regeringens materieförsörjningsstrategi för det militära försvaret med handlingsplanen för flyg- och rymdindustrin. Ett sådant exempel är planerat samarbete med Frankrike rörande en utveckling av en demonstrator för en obemannad flygande stridsfarkost, en så kallad UCAV. Detta samarbete är av betydelse för vår industriella förmåga att vidmakthålla och vidareutveckla vårt Gripensystem.

Sammantaget är det alltså det försvarspolitiska behovet som är utgångspunkten för beställningar till vår inhemska försvarsindustri.

Anf. 30 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Vi har tidigare här under diskussionen varit inne på att försvarsbeslutet från december innebär att försvaret sammantaget får en väsentlig minskning av sina anslag. Det är mot denna bakgrund som många politiska partier har instämt i påståendet att när det blir mindre pengar blir det dubbelt så viktigt att vi använder dem på rätt sätt. Inte minst ministern själv och överbefälhavaren brukar tala om sårbarhet i dessa sammanhang och att de saker som vi köper eller utvecklar också kan kopplas till det som vi kallar operativa behov eller ge en operativ nytta, det vill säga att vi vet i vilket sammanhang och för vilka förband som vi ska använda materielen. Vi kan se det framför oss.

Bakgrunden till interpellationen är den fina kolorerade skriften *Flyg- och rymdindustrin – En del av det innovativa Sverige*. Den handlar väldigt mycket om de beställningar som Försvarsmakten kan komma att göra eller inte kan komma att göra i framtiden.

Lite märkligt är det ändå att det inte är Försvarsdepartementet som har gett ut skriften, utan den är utgiven av Näringsdepartementet.

I den här skriften finns det en del, tycker jag, ganska uppseendeväckande skrivningar där inte precis försvarsmaktsintresset och försvarsintresset är det som kommer i första rummet. Det står till exempel att man bör välja de alternativ som medför störst positiv betydelse för den i Sverige verksamma industrins kompetens och utvecklingsförmåga.

Man menar beträffande den handlingsplan som finns i skriften att när staten deltar i offentligt finansierade program ska krav ställas på huvudleverantören att en viss andel upphandlas av svenska små eller mellanstora företag. Stundtals ger man sig i skriften också in på ganska djupgående försvarspolitiska resonemang. Till exempel skriver man att beträffande ”kraven på insatser i ett gemensamt europeiskt perspektiv lämpar sig ett större inslag av mobila, till stor del flygburna, och satellit-assisterade system”.

Det förvånar mig lite grann att Näringsdepartementet så väl har kunnat analysera vilka förmågor som det svenska försvaret behöver i olika sammanhang också i framtiden.

Mot denna bakgrund och med anledning av denna skrift har jag ställt två väldigt konkreta frågor.

Den första frågan är om regeringen står bakom den vision och den handlingsplan som redovisas i skriften. Jag konstaterar att försvarsministern så här långt har svarat att i flera fall sammanfaller regeringens materielförsörjningsstrategi med den handlingsplan för flyg- och rymdindustrin som redovisas i skriften. Men det är inte riktigt svar på frågan.

Den andra frågan är om försvarspolitikerna när det gäller beställningar inom försvaret är överordnad andra politiska intressen som kan finnas av industripolitiska, regionalpolitiska eller andra skäl. På den frågan har ministern så här långt svarat att sammantaget är det alltså det försvarspolitiska behovet som är utgångspunkten.

Eftersom jag inte riktigt får svar på frågan om det försvarspolitiska innehållet är avgörande eller inte får frågan härmed anses upprepad. Således ger jag ministern möjlighet att återkomma.

Anf. 31 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Om jag säger att en förutsättning för en försvarsmaterielbeställning är att det finns ett operativt behov eller behov av kompetens hos Försvarsmakten betyder det att vi kan behöva våra resurser här och nu. Vi kan behöva dem för att vidmakthålla system. Vi kan också behöva kunskap för att över huvud taget kunna hantera framtiden. En betydande del av försvaret är, som Allan Widman själv brukar tala om, en försäkring som ska ha *förmåga* om världsläget skulle försämrats. Då handlar det kanske inte om att operera på det sätt vi i dag gör. Därför har vi en betydande andel forskning och utveckling inom Försvarsmakten.

Förhoppningen är naturligtvis att världsläget ska vara sådant att den kompetensen inte behöver nyttjas, men vi måste ändå ha *förmågan*. Det är ju det som är poängen med en försäkring.

Nu säger jag att det måste finnas ett operativt behov eller behov av kompetens hos Försvarsmakten; det är utgångspunkten.

Vi har sett vad svensk försvarsmaterielindustri har kunnat uträtta och inte minst vad de små och medelstora företagen har åstadkommit i de beställningarna. Då är det viktigt att vid omstruktureringar och förändringar se till att man inte får en förskjutning så att det bara blir fråga om stora företag utan att även de små och medelstora företagen finns med. De har nämligen inte bara en betydande innovativ effekt på lösningar som är användbara för försvaret utan också en stor betydelse för samhället i dess helhet.

Det kan vara mot den bakgrunden som formuleringarna i rapporten finns med. Det är alltså fråga om en arbetsgrupp som är sammankallad av regeringen. Arbetet har letts av statssekreteraren på Näringsdepartementet. Men det har naturligtvis också funnits med företrädare från Försvarsdepartementet.

Dokumentet är framtaget utan att ha en styrande roll. Men om innehållet är bra kan det få en påverkan.

Anf. 32 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Nu säger försvarsministern att dokumentet inte är framtaget för att ha en styrande effekt. Men när representanter för regeringen och representanter för industrin sätter sig ned tillsammans och formulerar inte bara en vision utan också en väldigt konkret handlingsplan kring hur det fortsätta samarbetet på materielområdet ska se ut är det klart att jag uppfattar som väldigt styrande just ordet "handlingsplan" och de mycket konkreta krav som här ställs på att det ska vara svenska små och medelstora företag och att man, om det är kostnadsmässigt godtagbart, ska prioritera de svenska alternativ som står till buds. Därför förhåller jag mig lite frågande till försvarsministerns påstående att det här bara är en rapport som har kommit ut.

Någon dag efter det att jag fick ögonen på den här rapporten fick jag ett brev från Volvo Aero vars verkställande direktör Fred Bodin refererade till rapporten genom att skriva: Den svenska regeringen har nyligen fattat beslut om vision, strategi och handlingsplan för hur svensk *aero space*-industri på lång sikt ska bli ännu starkare och så vidare.

Det finns en uppenbar diskrepans mellan det som försvarsministern här säger – att det inte var avsett att vara styrande – och den bild man får när man läser dokumentet, en bild som andra uppenbarligen håller med om därför att detta tolkas på ett helt annat sätt. Jag tycker att det är väldigt viktigt att ministern är tydlig på just den här punkten. Är alltså detta ett styrande dokument eller inte?

Inte heller känner jag mig tillfredsställd med den begynnande otydlighet som jag tycker mig märka när det gäller vilken materiel som ska köpas in till det svenska försvaret. Jag har inte tidigare stött på uttrycks sättet att vi ska köpa om det finns "ett operativt behov eller behov av kompetens hos Försvarsmakten".

I beslutsrutan i försvarspropositionen på s. 121 står det angående forskning och teknikutveckling: Sambandet med olika funktioner och materielplanering liksom till insatsorganisationens behov bör redovisas tydligare.

Fru talman! Just nu pågår en diskussion kring ett regeringsbeslut som jag inte vet om det har fattats eller om det kommer att fattas och som gäller en så kallad UCAV, som försvarsministern berörde i sitt första inlägg. Jag vill ta tillfället i akt och påpeka att än så länge är det ingen som har sagt att det finns en operativ nytta med denna satsning om 750 miljoner som det i dag möjligen kommer att fattas beslut om.

När jag som försvarspolitikern hör att det inte finns en operativ nytta – det vill säga att vi inte vet var vi ska använda detta, i vilka förband eller i vilka situationer – blir jag spontant väldigt skeptisk. Denna skepsis blir inte mindre när jag läser om Näringsdepartementets vision för flyg- och rymdindustrin.

Anf. 33 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! När det gäller rapporten säger jag att den inte är beslutad av regeringen. Den är framtagen på uppdrag men har inte föranlett något vidare beslut. Jag säger att rapporten ändå kan, om den har ett bra innehåll, få stor betydelse.

Vidare, Allan Widman: Rapporten handlar om både militär och civil flygverksamhet. Det låter på Allan Widman som att ungefär all flygverk-

samhet och all verksamhet i rymd skulle handla om militär verksamhet. Det finns faktiskt också en komponent av civil industri.

Regeringen har redovisat materielförsörjningsstrategin för det militära försvaret och sagt att vid val mellan direktanskaffning – nu talar jag om det militära – och utveckling i internationell samverkan måste det från fall till fall analyseras vilket alternativ som är mest kostnadseffektivt i ett livscykelperspektiv. Om alternativen bedöms likvärdiga bör vi välja det som bedöms medföra störst positiv betydelse för den svenska industrins kompetens och utvecklingsförmåga. Det innebär att materielförsörjningsstrategin sammanfaller med handlingsplanen för flyg- och rymdområdet på den här punkten. Det finns ingen motsättning mellan detta som gör att operativ förmåga eller försvarspolitiskt viktig kompetens ska stå tillbaka för några näringsintressen. Det är det som vi upphandlar med försvarets resurser. Den aktuella visionen och handlingsplanen är inte styrande för de beställningar vi gör, utan där gäller de fastlagda riktlinjerna. Att det kan bli synergieffekter är en annan sak.

Jag måste säga att jag blir väldigt upprörd när jag lyssnar på Allan Widman. Allan Widman tyckte inte att 37 miljarder ens var tillräckligt för försvaret utan ville ha ytterligare medel för att genomföra ominriktningen av försvaret. Ska de pengarna under den här perioden smaskas upp för det som är omedelbart operativa beslut då vi samtidigt under de här åren, till skillnad från försvarspolitiker under alla andra år i denna riksdag, har lämnat väsentliga bidrag till kompetenshöjning, forskning och kunskap om hur försvar ska bedrivas i framtiden? Är det denna bas som Folkpartiet och alliansen står på när det gäller försvaret blir jag ganska förvånad. Menar Allan Widman verkligen att vi nu till skillnad från tidigare ska ha omedelbar nytta av varje krona på försvarsanslaget och inte bry oss ett dugg om kompetensinhämtning för att ha ett försvar som kan fungera också i en framtid där hotbilden kan försämrats?

Anf. 34 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag ska gå direkt på den sista frågan. Ja, jag menar att kan vi inte föreställa oss i vilket sammanhang, på vilket sätt, för vilka uppgifter som vi ska använda den materiel som vi i dag anskaffar eller som vi nu utvecklar, då finns inte det näraliggande operativa behov som gör att vi i en trång ekonomi ska satsa stora pengar på detta.

Försvarsministern talar om arvet, att vi ska lämna efter oss ett arv. En stor del av bekymret i svensk försvarspolitik är just arvet. Vi har beställt 202 eller 203 Jassflygplan, fru talman. I dag gör Försvarsmakten själv bedömningen att 60 eller 80 av dessa behövs. Jag kan inte för mitt partis räkning frånta mig ansvaret för den här stora beställningen på Jas för vi har varit delaktiga i denna. Men man kommer inte ifrån att en stor del av problematiken i svenskt försvar just är arvet. Saker och ting som folk beställde eller utvecklade för 10–15 år sedan kostar pengar och begränsar vår handlingsfrihet under flera decennier framåt i tiden.

Försvarsministern citerade inte visionen och handlingsplanen riktigt korrekt. Hon säger att om det är lika billigt ska vi välja det alternativ som medför störst positiv betydelse för den i Sverige verksamma industrins kompetens och utvecklingsförmåga. Men hon glömmer tillägget: när det är godtagbart ur kostnadseffektivitetsperspektiv och andra perspektiv. Med den formuleringen gör man klart att om det svenska alternativet till

Prot. 2004/05:136

9 juni

Svar på
interpellationer

äventyrs i ett enskilt fall skulle vara lite dyrare kan det ändå komma att väljas därför att det är *godtagbart* ur effektivitetssynpunkt. Det är viktigt att det blir tydligt när man citerar ur skriften.

Jag är också glad över att försvarsministern upprepade gånger säger att detta dokument inte är styrande. Det är uppenbart att viktiga delar av svensk försvarsindustri uppfattat att det just är det.

Anf. 35 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag citerade den redovisning som regeringen har gjort inför riksdagen när det gäller materielförsörjningsstrategin för det militära försvaret. Jag citerade inte den här skriften. I det som vi har redovisat för riksdagen, vilket är vägledande för mig, handlar det om att man i fråga om direktanskaffning och utveckling i internationell samverkan måste välja från fall till fall och analysera vilket alternativ som är mest kostnadseffektivt i ett livscykelperspektiv. Om alternativen bedöms som likvärdiga bör vi välja det som bedöms medföra störst positiv betydelse för den i Sverige verksamma industrins kompetens och utvecklingsförmåga.

Det sade jag, och det läste jag högt i mitt förra inlägg. Vi har bestämt oss för vilka nischer vi ska ha, och där ska vi fortsatt ha kompetens. Dessa har regeringen redovisat för riksdagen i samband med försvarsbeslutet i höstas. Det ställde sig riksdagen bakom. På de områdena ska vi ha mycket god kompetens av säkerhetspolitiskt skäl för att kunna vidmakthålla våra system som vi vill använda men också i vissa delar för att ge ett bidrag till kunskapsinhämtningen för framtiden.

Jag noterar att försvaret i Folkpartiets Sverige blir dyrare, och samtidigt lämnar man inte kompetens och kunskap över till dem som kommer efter. Det var ett viktigt besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

7 § Frågestund

Anf. 36 ANDRE VICE TALMANNEN:

Vi ska inleda den sista frågestunden inför sommaruppehållet. Jag hälsar välkommen till vice statsminister Bosse Ringholm, statsrådet Hans Karlsson, socialminister Berit Andnor, statsrådet Barbro Holmberg och statsrådet Carin Jämtin.

Anf. 37 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern.

Det förs en diskussion om ratificeringsprocessen för det nya EU-fördraget. Jag ska inte här ta upp frågeställningen om processen under hösten. Den delen kanske avgörs de närmaste veckorna. Jag ska fråga om utvecklingen efter att det att riksdagen har godkänt EU-fördraget, det vill säga om riksdagen nu gör det.

Enligt regeringsformen och Wienkonventionen om traktaträtten gäller såvitt jag förstår följande. Ratifikation som sådan är en fråga för regeringen. En överenskommelse är för Sveriges del ingången när regeringen genom regeringsbeslut har ratificerat den av riksdagen godkända överenskommelsen. Genom ratifikationen samtycker Sverige till att vara bunden av överenskommelsen. Om inget annat sägs i överenskommelsen gäller bundenheten för Sveriges del från den tidpunkt då deponeringen av ratifikationsinstrumentet skett. Så långt regelverket.

Nu har det spekulerats om den svenska bundenheten till fördraget efter valet år 2006. Spekulationerna har varit många. Den främsta frågeställningen jag har till vice statsministern är därför: Om nu riksdagen godkänner fördraget i december, när kan man då räkna med att regeringen fattar ratifikationsbeslutet? När avser regeringen att deponera ratifikationsinstrumentet i Rom?

Anf. 38 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Frågan var lång och komplicerad. Svaret är betydligt enklare. Det går inte att ange någon tidpunkt i dagsläget av det enkla skälet att det pågår en ratificeringsprocess bland de 25 medlemsländerna i den europeiska unionen. Som bekant har tio länder sagt ja och två har sagt nej. Den uppkomna situationen kommer att diskuteras under nästa veckas toppmöte, det så kallade europeiska rådet. Att då ange någon tidpunkt för slutpunkten i den svenska processen är inte möjligt för dagen.

Anf. 39 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Låt mig omformulera frågan. Vad är den normala processen för ratifikationer efter att riksdagen har godkänt en överenskommelse? Tar det två månader, fyra månader, sex månader eller nio månader?

Anf. 40 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det normala är att den tidsram som den europeiska unionen sätter ut respekteras av alla länder. Naturligtvis respekterar också den svenska regeringen och den svenska riksdagen den tidsramen och lägger ut en sådan beslutsordning att ratifikationen kan ske före den tidpunkt som länderna kommit överens om. Det kan variera från fall till fall. Det har varit olika vid de olika tidpunkterna. Det gäller att komma i mål i god tid helt enkelt.

Frågestund

Anf. 41 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Hans Karlsson.

I dagarna tar mer än 100 000 studenter studenten och ytterligare tiotusentals tar en högskoleexamen. Bara vid universiteten i Göteborg och Lund tog 9 000 ungdomar en högskoleexamen förra året. Dessa ungdomar stormar ut på arbetsmarknaden med lust och glädje och vill börja jobba. Men det är tufft.

Senaste veckorapporten från Ams talar om att det var 30 000 fler som var arbetslösa den här veckan jämfört med samma period förra året. Tittar vi på situationen för akademikerna är arbetslösheten hög också bland dem. Runt 60 000 är arbetslösa trots att de har en fullgjord högskoleexamen.

Min fråga till Hans Karlsson är: Vad tänker statsrådet göra för att underlätta för högskoleutbildade och deras inträde på arbetsmarknaden?

Anf. 42 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Enligt de senaste siffrorna från arbetslöshetsstatistiken är den öppna arbetslösheten ganska precis exakt som den var för ett år sedan om man jämför första veckan i juni då skolorna slutar med samma tid förra året.

Inträdet på arbetsmarknaden för de unga är naturligtvis väldigt viktigt. Därför är arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden högprioriterade för regeringen.

Det absolut viktigaste är att vi har en ekonomi i samhället och en bra förmåga till omställning från gamla jobb till nya jobb. Det är i den omstruktureringsprocessen som den svenska arbetskraften måste befinna sig.

Jämför vi oss med andra länder på de punkterna ligger vi väldigt bra till.

Anf. 43 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Många som söker sig ut på arbetsmarknaden är redan välutbildade. Det är inte åtgärder som de behöver utan företag som vågar anställa. Fokus måste skiftas för att underlätta för företag att starta företag och sedan våga anställa.

Ett sätt att underlätta är att se till att så många som möjligt kan få en F-skattsedel. Det frågade jag statsrådet om i går när vi hade en interpellationsdebatt tillsammans. Jag fick inget svar på den frågan då.

Jag ställer den i dag igen: Kan statsrådet tänka sig att göra det lättare att erhålla en F-skattsedel?

Anf. 44 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Arbetsmarknadspolitiska åtgärder är också viktiga för ungdomar och inte minst för akademiker. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder är ofta för den kategorin ett anställningsstöd som gör att man kan påbörja en anställning tidigare än vad en arbetsgivare kanske hade tänkt sig och på så sätt få ett fotfäste på arbetsmarknaden. Det är viktigt att inte ungdomar debuterar i arbetslivet med öppen arbetslöshet utan att de har

en möjlighet att hålla sig i gång och hålla sin yrkeskunskap vid liv i vältan på arbete.

När det gäller F-skattsedlarna för vi en diskussion huruvida man kan förändra så att man inte kringgår anställningsbegreppen med hjälp av fingerad egenföretagsamhet och F-skattsedel. Det finns två sidor av den saken.

Prot. 2004/05:136

9 juni

Frågestund

Nationella handlingsplanen för handikappade

Anf. 45 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! För fem år sedan var vi i riksdagen i stora delar överens om den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, *Från patient till medborgare*. I dag när det är halvtid för handlingsplanen är vi nog lika överens om att arbetet för att nå ett samhälle tillgängligt för alla går för långsamt.

Handikappombudsmannens myndighetsenkät för år 2004 visar till exempel att endast 15 % av myndigheterna har en färdig handlingsplan. Mycket återstår för att statsförvaltningen ska bli tillgänglig. Det är en mycket försiktig slutsats.

Handikappförbunden anordnade förra veckan en tillgänglighetsvecka. I den inledande debatten som arrangerades ställdes en berättigad fråga om de politiska partierna står fast vid att människor med funktionshinder ska ses som fullvärdiga medborgare och hur vi genom konkreta åtgärder når dit.

Min fråga till Berit Andnor är om hon kan lova att handikappplanen är genomförd till år 2010.

Anf. 46 Socialminister BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Det är precis som Kenneth Johansson säger. Vi har en handikappplan som nu har verkat i fem års tid. Det är halvtid. Jag förbereder nu i Regeringskansliet en återsrapportering till riksdagen om hur arbetet fortskrider.

För att vi ska uppnå de mål som vi har satt för oss, att uppnå full delaktighet och jämlikhet i samhället, att skapa ett samhälle som är till för alla, krävs det en rad olika åtgärder på en rad olika nivåer i samhället.

Staten ska vara ett föredöme. I syfte att uppnå detta har vi utsett 14 sektorsmyndigheter som har ett särskilt ansvar för att driva på arbetet och även att föra det vidare.

Just nu står vi i beråd att komma fram med en ny handikappmyndighet som ska vara det kraftfulla instrument som jag tror är helt nödvändigt för att vi ska kunna uppnå de mål som vi har satt oss för till år 2010.

Arbetet måste bedrivas på en rad olika områden, och det är vår ambition att vi ska kunna leva upp till de mål som vi har satt oss för.

Anf. 47 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är bra och nödvändigt att vi får en återsrapportering. Jag skulle också vilja se en konkret genomförandeplan så att man skulle kunna följa vartenda steg som behöver tas för att vi ska nå ett samhälle tillgängligt för alla år 2010.

Jag tycker att de första rapporterna i halvtid pekar på att det behövs ökat tempo. Regeringen behöver ta i frågan ännu intensivare. Vi måste kunna se att vi når ett mål som vi har satt upp gemensamt.

Från Centerpartiets sida har vi tidigare både lagt fram konkreta förslag och bevakat att regeringen fullgör vad som behövs för att klara målen, och det kommer vi också att fortsätta med.

Vi lyfter fram de dolda funktionshindren, som ofta glöms bort. Vi lyfter fram en skärpt diskrimineringslagstiftning och bemötandefrågor. Listan kan göras lång.

Min följdfråga gäller om Berit Andnor kan svara ja på att det blir en konkret genomförandeplan så att vi inte får rapporter i efterhand som säger: Oj, det gick inte!

Anf. 48 Socialminister BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Att skapa ett tillgängligt samhälle, det vill säga ett samhälle där vi alla finns och vi alla kan ta plats är det mål som vi har satt oss för i vår nationella handlingsplan.

Som Kenneth Johansson vet handlar det ytterst om mänskliga rättigheter. Detta är ett arbete som måste utföras på olika nivåer och inom olika politikområden. Det är viktigt att vi också har ett konkret, strukturerat arbete. Den nationella handlingsplanen och återslagberättelsen till riksdagen är mycket konkret. Jag tycker själv att det är oerhört viktigt att kunna bocka av de olika steg vi tar i vårt arbete för att nå ett samhälle som är till för alla.

Jag kan lova Kenneth Johansson att vår ambition är mycket hög. Vi kommer att återkomma till riksdagen med en konkret plan. Det har vi gjort tidigare, och det ska vi göra nu igen. Då kan vi verkligen se och även mäta de framsteg som görs. Det är ett stort arbete som vi har framför oss, och jag räknar med Centerpartiets stöd i det fortsatta arbetet.

Ratificeringen av EU-fördraget

Anf. 49 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till Europaminister Bosse Ringholm. Jag tänker ta upp en intressant intervju som Göran Persson, statsministern, gav i går i Luxemburg till Dagens Eko och TT.

Det handlar om hur fördraget eller förslaget till fördrag ska hanteras i Sveriges riksdag. Göran Persson säger så här: Vi, det vill säga Sveriges regering, vill inte gå till riksdagen och begära att den arbetar med ratificeringen om fördraget kommer att förändras. Om fördraget kommer att förändras ska regeringen alltså inte gå till riksdagen och begära att den arbetar med detta.

Vi vet att Nederländerna och Frankrike har sagt nej till fördraget. Man kan i dessa länder inte lägga fram ett förslag till fördrag igen som är identiskt med det som redan har förkastats.

I intervju svaret från statsministerns sida ligger väl då att regeringen inte avser att lägga fram en proposition om ratificering till hösten?

Anf. 50 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Regeringen har som bekant lämnat en så kallad lagrådsremiss om detta fördrag om EU:s författning eller konstitution. Vi kommer att få ett svar inom en relativt kort tid från Lagrådet med de rättsliga och juridiska aspekterna. Oavsett vilken uppfattning man har om fördraget så tycker jag att man har ett intresse av att få det svaret.

Mot bakgrund av det som har hänt – ett stort antal länder har sagt ja i folkomröstningar och i sina parlament och två länder har sagt nej – är det naturligtvis viktigt att Europeiska rådet nästa vecka får samlas och diskutera hur man hanterar den uppkomna situationen. Det finns inte anledning att låsa några bestämda positioner förrän det rådrummet har kommit till stånd nästa vecka.

Om man går tillbaka i historien så kan man se att det har förekommit ibland att det har sagts nej till något förslag i en folkomröstning, men att det ändå har återkommit i samma form med vissa modifieringar. Det är inte säkert att det är samma situation den här gången, och därför får man avvakta nästa veckas överläggning i första hand.

Anf. 51 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag och Folkpartiet tycker också att det är viktigt att man genomför lagrådsremissen. Det finns en del eviga juridiska spørsmål som det säkert är värdefullt att få genomgångna även för framtiden.

Men statsministern sade att om fördraget kommer att förändras så ska man inte gå till riksdagen. Bosse Ringholm pekade på det irländska och danska exemplet. Men det är ju en väldigt annorlunda situation än den som vi har nu, när Frankrike – ett av grundarländerna – och ett av de centrala länderna har röstat nej. Det blir annorlunda om man jämför med de två länderna.

Min fråga kvarstår alltså. Om Frankrike och Nederländerna har sagt nej så är det väl ändå inte rimligt att tro att ett nytt fördrag är helt oförändrat? Därmed ska inte riksdagen belastas med en sådan här ratifikationsprocess, eller hur?

Anf. 52 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är riktigt att man inte alltid kan dra paralleller mellan tidigare tillfällen då fördragsprocesser har ratificerats och dagens situation. Varje situation har sina speciella förutsättningar.

Det ligger naturligtvis ett stort ansvar på Frankrike och Nederländerna i dagsläget att ge sin tolkning av vad som är den möjliga utvägen och hur de kan hantera situationen i sina länder. Där finns väl också nyckeln till vad som kan bli nästa steg i fortsättningen.

Därför finns det ingen anledning att på någon vecka förhastas sig i ett sådant läge. Det kommer säkert att kunna ges en mer klar situation efter överläggningen i Europeiska rådet nästa vecka. Det får vara en grund även för den svenska hanteringen. Vi har inget skäl att springa före i det här läget.

Just den här synpunkten är bra; vi får nu den rättsliga prövningen och sedan får den politiska prövningen göras gemensamt med övriga länder vid nästa veckas europeiska råd.

Frågestund

Anf. 53 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Jag vill rikta en fråga till Hans Karlsson. I dag har nya oroande siffror presenterats när det gäller unga förtidspensionärer. En kraftig ökning har skett under de senaste månaderna. I åldersgruppen 16–29 år finns det nu 22 900 förtidspensionärer i landet. I början av förra året var de 21 300. Utvecklingen går alltså snabbt.

I ett glesbygdslän som Västerbotten är antalet förtidspensionerade i den här åldersgruppen nu över 900. Det är en ökning med 10 % sedan förra året.

Det finns säkert skäl för en del förtidspensionärer även i den här åldersgruppen. Men ökningen är allvarlig. Det verkar som om det är fler som förtidspensioneras i regioner där arbetsmarknaden har problem och där det är brist på jobb.

Det är allvarligt för unga människor att förtidspensioneras innan de över huvud taget har kommit in på arbetsmarknaden. Det blir ofta mänskliga tragedier.

Hur ser regeringen på utvecklingen att fler unga förtidspensioneras? Vilka åtgärder är ni beredda att vidta för att bryta denna oroande utveckling?

Anf. 54 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Det är allvarligt att andelen som blir så kallat förtidspensionerade bland de unga ökar. Då ska man samtidigt komma ihåg att de drygt 29 000 som nämns motsvarar ungefär 4 % av det totala antalet förtidspensioneringar.

Det heter inte förtidspensioneringar utan det heter sjuk- och aktivitetsersättning numera. Det har en viss poäng just för unga. Unga blir inte förtidspensionerade för gott på det gamla sättet. De får just denna aktivitetsersättning som innebär en tidsbegränsad så kallad förtidspensionering på högst tre år. Detta är inte en åtgärd för gott, utan det är en åtgärd där man ska ompröva huruvida man kan komma tillbaka till arbete. Under tiden ska man inte vara passiv utan man ska delta i aktiviteter som anordnas av Försäkringskassan eller arbetsförmedlingen.

Anf. 55 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Även om det bara är 4 % av det totala antalet så är det väldigt allvarligt att ökningen är så stor.

Jag tycker också att det är bra att sjukpensioneringen inte är för evighet, men vilka åtgärder vidtar man för att verkligen få in dessa människor på arbetsmarknaden? Skapas det jobb som passar för dem som har kommit i den här situationen?

Anf. 56 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! I de län som frågeställaren nämner har i de allra flesta fall en sådan här förtidspensionering, aktivitetsersättning, sannolikt föregåtts av både sjukskrivning och arbetslöshet. Arbetslösheten har kanske många gånger varit lång. Frågeställaren vet nog också att man kan bli sjuk av lång arbetslöshet. Det viktiga som händer just nu är att färre trots

allt blir sjuka. Det kommer så småningom att bli färre som blir förtidspensionerade.

De stora bristerna som sannolikt ligger till grund för att man hamnar i en tidig förtidspensionering är dåliga arbetsmiljöer eller bristande ansvar från den arbetsplats man har varit på när det gäller att hjälpa till att återrehabilitera människor. Frågeställaren känner säkert till att vi har vidtagit en rad åtgärder för att stimulera arbetsgivarna till fler och bättre insatser.

Prot. 2004/05:136

9 juni

Frågestund

Barnfattigdom

Anf. 57 VERONICA PALM (s):

Fru talman! Jag har en fråga som rör barnfattigdom och riktar sig till Berit Andnor. När jag i morse lämnade mina barn på dagis i en söderförort till Stockholm mötte vi massor med finkladda skolelever som var på väg till skolavslutning. Deras sommarlov börjar i dag.

I dag presenterar också Majblommans Riksförbund en rapport som heter *Du ska inte tro det blir sommar*. Den pekar på att 30 % av barnen i Sverige var hemma hela sommarsemestern förra året. Dessa barn får inte uppleva ett spännande och roligt sommarlov, och de är också tysta och har inte någonting att berätta för kompisar och för fröken när de kommer tillbaka till skolan.

Barnfattigdomen i Sverige minskar, och det är bra. Men fortfarande lever 13 % av de nästan två miljoner barn som bor i Sverige i det man kallar för ekonomiskt utsatta hushåll.

Min fråga är: Hur avser ministern att jobba vidare så att vi ytterligare minskar barnfattigdomen i Sverige?

Anf. 58 Socialminister BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Precis som Veronica Palm säger finns det barn i dag som lever i ekonomiskt utsatta familjer. Regeringens arbete inriktas mycket starkt på att vidta åtgärder för att komma till rätta med detta. Fattigdom är ett relativt begrepp. Det uppfattas på olika sätt i olika länder.

Regeringen har lämnat förslag för att förbättra underhållsstödet som går till ensamstående föräldrar. Det är den grupp som är högst representerad i gruppen ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Vi har också förslag för att förbättra bostadsbidragen. Det har nyligen behandlats här i riksdagen. Dessutom handlar det om förbättringar i form av att höja barnbidragen och flerbarnstilläggen.

Jag tror att sammantaget kommer detta att förbättra de ekonomiskt utsatta familjernas ekonomiska situation, och därmed kommer också barnen att få det bättre.

Anf. 59 VERONICA PALM (s):

Fru talman! Det är välkomna förändringar. Det kan jag bekräfta efter att ha träffat mammor på min gata.

Rädda Barnens barnfattighedsrapport förra året visar att vart femte barn i Stockholm lever i en fattig familj med föräldrar som har små möjligheter låta sina barn åka på semester, resa, åka på läger eller kollo. Det är sådant som varje barn borde ha rätt till under sitt sommarlov, åt-

minstone tycker jag det. Det handlar mycket om att minska orättvisorna mellan grupper, och storstadsregionerna är extra utsatta.

Min fråga är: Finns det något fokus på barn och barnfamiljer i de mer utsatta områdena? Och då tänker jag närmast på storstadsområdena och kranskommunerna.

Anf. 60 Socialminister BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Att komma till rätta med den ekonomiska utsattheten för de barn som Veronica Palm nämner är naturligtvis en högt prioriterad fråga för regeringen. Den barnmiljard som vi just nu har presenterat, som inrymmer underhållsstöden, förbättring av bostadsbidragen och barn-tillägget i studiemedlen tillsammans med förbättringar av barnbidragen, är någonting som naturligtvis förbättrar den ekonomiska situationen.

Till detta krävs det också ytterligare riktade resurser. Jag tänker till exempel på de storstadssatsningar som har förekommit. De har visat att det har varit viktigt och rätt att göra den typen av satsningar.

Den ekonomiska utsattheten blir naturligtvis väldigt kännbar i familjer där man under lång tid lever på socialbidrag. Därför krävs det också att vi vidtar andra åtgärder, och därför är kampen mot arbetslösheten en av de absolut mest prioriterade uppgifterna. Vi vet ju att själva orsaken till en ekonomisk utsatthet framför allt är arbetslöshet. Därför är kampen för den fulla sysselsättningen oerhört viktig.

Arvodet till EU-parlamentariker

Anf. 61 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Min fråga vänder sig till EU-minister Bosse Ringholm. Det är naturligtvis frestande att fråga någonting om EU-konstitutionen, men eftersom regeringen inte tycks veta exakt hur man ska hantera den innan man har pratat med Blair och Schröder avstår jag från att fråga om den.

Jag tänkte i stället fråga om ledamotsstadgan. Där tycks Sveriges regering vara inne på linjen att öka EU-parlamentarikernas löner till 7 000 euro per månad, det vill säga i runda slängar 63 000 kr per månad. Regeringens linje har ju varit att det är bra med någon sorts princip om att man ska lika arvode för ledamöter från alla länder i EU-parlamentet. Det kan man tycka är en bra linje, men jag tycker inte att det är det. Jag tycker att det är viktigare att de har samma lön som man har i det land som de representerar, det vill säga att svenska EU-parlamentariker ska ha samma arvode som vi i riksdagen. Det är det som gäller i dag. Det tycker jag är en viktig princip. Men det är inte den linje som regeringen för fram.

Jag har en fråga med tanke på alla de undantag som finns. Sverige kommer att vilja att de svenska ledamöterna ska betala svensk skatt. Nu har även Italien deklarerat att de avser att arvoda sina ledamöter med samma arvode som man har i Italien. Faller inte regeringens argument då? Det borde betyda att regeringen numera säger nej till en ledamotsstadga.

Anf. 62 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Arvodena till EU-parlamentarikerna är en mycket lång följetong, och den är ännu icke avslutad. Det beror på att medlemsländerna har olika principer för sin arvodesättning på hemmaplan. Man har olika ekonomiska förutsättningar. Det har inte underlättats av att de tio nya medlemsstaterna oftast har lägre arvodesnivåer, och man möter en högre kostnadsnivå antingen parlamentarikerna vistas i Bryssel, Strasbourg eller någon annanstans. Det är olika världar som möts, och det uppstår olika komplikationer.

Det är alldeles rätt som Ulf Holm säger att den svenska regeringens strävan har varit att säga att alla ledamöter utför samma arbete oavsett var de kommer ifrån och att det handlar om att försöka hitta den minsta gemensamma nämnaren. Det har varit svårt att hitta stöd för en sådan princip, och frågan är ännu icke löst.

Anf. 63 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Det tycks som om Bosse Ringholm instämmer i att argumentet nu har fallit och att Sverige kanske kommer att säga nej till att höja EU-parlamentarikernas löner, vilket jag i så fall välkomnar. Det är jättebra.

Jag tycker dock att argumenteringen är lite dålig när man skyller på de tio nya medlemsstaterna och säger att kostnadsnivån är hög i Bryssel. Jag kan upplysa EU-ministern om att varje EU-parlamentariker har ett traktamente på 2 500 kr per dag i Bryssel. Det arvode som man får som ledamot ska täcka kostnaderna i hemlandet, och där är ju kostnadsnivån densamma.

Det finns exempel på några ledamöter från de nya medlemsstaterna som med 7 000 euro i månaden kommer att få mer än vad deras statsminister får. Jag tycker inte att det är rimligt. Jag tycker att det är vettigare att man har samma arvode som ledamöterna i de nationella parlamenten, det vill säga svenska ledamöter som ska ha samma arvoden som riksdagsledamöterna. Jag hoppas verkligen att ni kommer att säga nej till att öka EU-parlamentarikernas arvoden.

Anf. 64 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är inte så enkelt som Ulf Holm vill göra gällande. I vanliga fall, bland annat när vi diskuterar jämställdhet, brukar Ulf Holm hävda principen lika lön för lika arbete. Men här görs det plötsligt ett stort undantag. För EU-parlamentarikerna gäller inte principen lika lön för lika arbete, enligt Ulf Holms terminologi.

Om man avviker från den principen får man ett antal nya besvärliga konfliktsituationer. Jag är medveten om att vad man än väljer för lösning på detta kan man alltid säga att det finns någon annan princip som borde ha tillämpats i det här fallet. Den svenska regeringens ambition har varit att ha lika lön för lika arbete och försöka samla så många länder som möjligt bakom den principen.

Det är klart att om den skjuts sönder av att enskilda länder vill göra kompletteringar och ha lite andra principer så får man se över situationen på nytt. Tyvärr kommer nog följetongen att förfölja oss ett tag till.

Frågestund

Anf. 65 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag ska fortsätta på temat barn men då i en annan del av världen och med en fråga till Carin Jämtin.

Det finns en grupp barn i de glömda konflikternas norra Uganda som kallas för nattpendlarna. Det finns uppgifter från slutet av maj att ca 40 000 barn per kväll ger sig in mot tätorter för att söka skydd för övergrepp. Risken är stor att de blir bortrövade.

Nattpendlarna har ökat den senaste tiden. Man räknar med att de den senaste månaden har ökat med 10 000 barn. Jag har en fråga till Carin Jämtin. Det höjs röster från olika biståndsländer att man ska sätta krav på Ugandas regering när det gäller att skydda sin befolkning. Vad avser bistandsministern att göra?

Anf. 66 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Situationen för barn i norra Uganda är minst sagt förskräcklig. Det är precis som Rosita Runegrund beskriver. Det är många tiotusentals barn som varje natt går in bara för att kunna sova utan att behöva bli bortrövade som barnsoldater.

Vi följer noga det som händer nu under det här mycket viktiga året i Uganda. Det ska hållas val. Det pågår diskussioner om att förändra konstitutionen och grundlagen. En viktig förutsättning för vårt bistånd är att den demokratiska utvecklingen är på spår och fortsätter i en positiv utveckling som det har varit tidigare, att man respekterar de mänskliga rättigheterna och att man också jobbar med konflikten i norra Uganda.

Vi följer den process som pågår just nu tillsammans med övriga givarländer på plats. Vi kommer att se vilka åtgärder som går att vidta beroende på situationen.

Anf. 67 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Det låter i alla fall hoppfullt att Sverige tillsammans med andra givarländer ser på situationen. Man ska komma ihåg att hälften av barnen i norra Uganda är barn i skolåldern. Man räknar med att en fjärdedel av dessa barn inte går i skola. Ett av målen när det gäller Sveriges bistånd är just att ge förutsättningar för barn att kunna gå i skola. Unicef rapporterar också om att det har börjat uppträda kolera i de läger som i vardagligt tal kallas för koncentrationsläger. Jag ser fram emot att Sverige vidtar åtgärder, men jag vill höra ytterligare med Carin Jämtin om hur hon ser på de här barnens möjligheter att gå i skola.

Anf. 68 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Det svenska biståndet till Uganda är avsett att komma hela Uganda till del. Till skillnad från en del andra biståndsgivare har vi alltid varit mycket tydliga med att det måste komma hela Uganda till del, att också barn i norra Uganda ska kunna gå i skolan, att man ska kunna utveckla den sociala infrastrukturen och så vidare också i norra Uganda. Vi måste titta på möjligheterna att fortsätta att jobba på det sättet och sedan värdera hur vi ska kunna fortsätta att jobba med biståndet i Uganda. Förhoppningsvis tittar vi tillbaka på det här året i december och

ser att det genomfördes demokratiska val på ett bra sätt och att fredsprocessen på nytt har tagit en positiv utveckling i norra Uganda. Det är mycket beroende av vad som kommer att hända i Sudan.

Prot. 2004/05:136
9 juni

Frågestund

Sjukskrivning i stället för vård

Anf. 69 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Kvinnor står för upp emot 70 % av sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Enligt flera rapporter som har utgivits nyligen, bland annat Försäkringskassans rapport som heter *Sjukskriven i onödan*, upplever många sjukskrivna, särskilt kvinnor med oklara diagnoser, att de inte får hjälp av sjukvården utan remitteras vidare i en lång kedja med många månaders väntan i varje steg. Efter cirka åtta månaders sjukskrivning innan man kanske ens har kommit rätt i sjukvården börjar Försäkringskassan utreda förtidspensionering. I många fall kan det sluta med det som de som utsätts för det beskriver som tvångspensionering.

Jag vill fråga socialministern vars ansvarsområde täcker både sjukvård och försäkringskassa följande: Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att sjukvård och försäkringskassa ska kunna utveckla metoder och samarbete så att sjukskrivna kan få vård och komma tillbaka till arbete så snart som möjligt?

Anf. 70 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Frågan ligger inom mina ansvarsområden. Det är riktigt som Anna Lilliehöök säger att andelen kvinnor som är sjukskrivna är högre än andelen män.

Det finns brister inom sjukvården – det är ingen tvekan – när det gäller att samordna insatser mellan Försäkringskassan, sjukförsäkringen, och de insatser som kan göras på vårdcentralerna. Detta jobbar vi med på departementet för att ta fram underlag för förslag till riksdagen så småningom om vad man lämpligen behöver göra. Vi har så här långt koncentrerat oss på att förbättra rutinerna vid sjukskrivning genom Försäkringskassan och genom åtgärder för läkarna. Vi har inriktat oss på arbetsplatserna. Nu ligger fokus bland annat på kopplingen mellan sjukvården och socialförsäkringen.

Anf. 71 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Vad som är än mer bekymmersamt är att vissa läkare förefaller tillgripa sjukskrivning i brist på andra behandlingsalternativ, framför allt vid oklara diagnoser. Det är emellertid en riskfylld behandling. Beredningen för medicinsk utvärdering har ju visat att man till och med kan bli sjuk av sjukskrivning. Om man inte får vård redan vid sjukskrivningen är risken stor att vägen leder till utslagning och förtidspension.

Jag vill fullfölja min fråga. Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att få reda på hur sjukskrivning fungerar som behandlingsmetod?

Anf. 72 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Det Anna Lilliehöök refererar till är bland annat de undersökningar som vi har låtit göra, där professor Kristina Alexanders-

son har gjort en studie parallellt med Socialstyrelsen som också har gjort en studie över precis de här frågorna. De studierna har gett oss kunskapen, precis på det sätt som Anna Lilliehöök beskriver. Det är kunskap som är väldigt viktig att få dokumenterad när vi nu ska formulera politiska åtgärder. Vi har redan tidigare förbättrat läkarintygen, vilket medförde att läkarna tvingas ta ställning till frågor som förkortar sjukskrivningstiderna. Att man sjukskriver slentrianmässigt i stället för rehabilitering, att man får långa väntetider och frågan om vetenskapligt stöd är naturligtvis först och främst frågor för sjukvården och för läkarna att skaffa sig mer kunskap om. Det brister där i dag. Jag håller med om det.

Lönedumpning och jobbflykt

Anf. 73 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag tror att en av vår tids största utmaningar är lönedumpningen och flykten av jobb. Vi kan se att de går i en strid ström till låglöneländer. Det är inte bara Sverige som är drabbat av det här problemet. En del är naturligtvis att vi ligger i framkanten av utvecklingen, att vi satsar på det vi är allra bäst på. Man kan se att det har varit omstruktureringar tidigare av vår industri. Det sker hela tiden. Jag tror också att vi måste satsa på att länderna i vår omvärld får det bättre. Ju mindre fattigdom ju mindre lönekonkurrens. Det kan till och med bli en exportmarknad för svenska varor. Så jag tror att det ligger i vårt intresse. Det handlar allmänt om att till exempel östeuropéerna ska få det bättre men även att det kommer arbetstagarna till del i form av arbetsrätt och löner.

Vad kan vi göra för att inom EU understödja en sådan utveckling och kanske mer av gränsöverskridande fackligt samarbete?

Anf. 74 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Det är riktigt som Hillevi Larsson säger. Den globaliseringsprocess som alla länder är inne i ställer krav på att de fackliga organisationerna har rättigheter – det har inte alla – att organisera medlemmar och träffa kollektivavtal runtom i världen och inom EU och att den processen fortgår och att man den vägen skapar en motkraft till kapitalets kraft som rör sig över gränserna.

Därför är det inte minst viktigt att de fackliga organisationerna har rätt att behålla, eller – om man inte har det – rätt att få möjligheter till fackliga stridsåtgärder över gränserna för att solidarisera sig och stödja varandra i varandras kamp.

När arbetena och arbetsplatserna blir globala måste också de fackliga rättigheterna vara det.

Anf. 75 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Allt fler företag blir multinationella. Sverige är ett av de länder i världen som har flest multinationella företag. Därför är vi speciellt berörda av utvecklingen. Det är lätt att flytta till andra länder så fort man upplever att lönerna är för höga här eller att arbetsrätten är för stark.

Jag tror inte att den långsiktiga lösningen är att vi här ska sänka våra nivåer. Det kommer alltid att finnas något land som har lägre nivå.

Jag tror att det mer handlar om att samverka över gränserna. Arbetslagarna i alla länder där det finns dotterbolag till ett multinationellt företag kunde till exempel gå samman. Det finns faktiskt exempel på att detta har skett mycket framgångsrikt.

Jag hoppas att vi kan understödja en sådan utveckling så att det blir mer balans mellan arbetsgivarna och arbetstagarna. Det tror jag även gynnar svenska intressen och arbetstillfällena i Sverige.

Anf. 76 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag instämmer till fullo i detta.

Det handlar dessvärre inte bara om att utvidga möjligheterna till solidaritetsaktioner fackföreningar och länder emellan. Vi tvingas också understundom försvara våra egna uppnådda fackliga rättigheter här i landet. Norden och Sverige har varit och är ett väldigt gott föredöme för många andra länder både i Europa och i världen i övrigt.

Vi får snart sagt dagligdags ta en kamp, en argumentationsstrid med starka motstridiga intressen här i Sverige som vill inskränka och försvaga konflikträtten.

Vi har både en baklängesdebatt i Sverige från reaktionära krafter och behov av att utveckla samarbetet länder emellan.

Regelbördan för de små företagen

Anf. 77 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Fru talman! Min fråga går till vice statsminister Bosse Ringholm.

Skattekontrollutredningen föreslog den 2 maj att i princip alla som säljer varor och tjänster kontant ska ha ett så kallat certifierat kassaregister.

Utredningen föreslår mycket små möjligheter för undantag. Glasskiosker och torghandel kommer att omfattas av detta. Om jag har förstått det rätt ska barn som säljer bullar till skolresor slippa ha ett så kallat certifierat kassaregister.

Det innebär att 250 000 småföretag berörs. Det kommer att bli en kostnad för dem på ungefär 10 000 kr per företag. Regeringen talar mycket om att minska regelbördan för de små och medelstora företagen. Det här står ju i motsats till det.

Jag vill fråga vice statsministern om han anser att förslaget stämmer överens med regeringens intentioner att minska regelbördan för de små företagen.

Anf. 78 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Bakgrunden till utredningsförslaget är att det finns stor anledning att tro att det på det här området finns en del oegentligheter när det gäller skatteredovisning och liknande och att det inte sköts på det sätt som önskas och att samhället undandras stora skatteinkomster. Det är därför viktigt att utredningsförslaget granskas under remissomgången och att man kan hitta ett bra system så att alla i fortsättningen gör rätt för sig och att man kan få konkurrensneutralitet mellan företagen så att inte vissa kommer undan och andra får betala och sköta sig.

Det är bakgrunden till utredningsförslaget.

Det finns naturligtvis en gränsdragningsfråga, som den frågande säger. Hur långt ned ska man gå när det gäller olika typer av försäljning? Det har också belysts i betänkandet. Remissomgången får väl visa var den nedre gränsen ska gå. Det ska naturligtvis inte behöva bli krångligare för enstaka försäljningsinsatser.

Anf. 79 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Fru talman! Det har bedrivits torghandel i Sverige i hundratals, ja kanske till och med tusentals, år. Att det här skulle ha blivit ett problem just nu förvånar mig väldigt mycket.

Jag skulle vilja säga att det finns många fler områden där vi vet att vi har en väldigt stor svarthandel och där man borde göra insatser, men där regeringen väljer att inte göra något.

Jag återkommer till huvudfrågeställningen. Vi behöver fler företag i Sverige. Vi måste göra det enklare för småföretagen att komma i gång, inte krångligare.

I dag kostar regelkrånglet 60–70 miljarder kronor om året. Det här förslaget skulle öka kostnaderna för regelkrånglet med ungefär 2,5 miljarder kronor per år.

Anser vice statsministern att det är en rimlig ökning av de små företagens regelbörda?

Anf. 80 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Vi behöver fler företag i Sverige. Vi behöver fler vita företag i Sverige, alltså företag som redovisar sina skatteinkomster och betalar sina skatter naturligtvis. Det är viktigt för samhället, men det är också viktigt för en sjyst konkurrens företagen emellan.

Det är inte bra att vissa företag kommer undan medan andra sköter sina åligganden. Det är en osjyst konkurrenssituation.

Jag tycker att det är märkligt att en ledamot från just Moderata samlingspartiet säger: Just här ska vi inte ha en ökad kontroll. Just här ska vi inte se till att skatteinkomsterna kan garanteras.

Det finns nog skäl att på många områden se över hur man kan hantera situationen. Finns det förslag från Moderata samlingspartiet på andra insatser vore det jättebra. Men man ska inte göra det så enkelt som att säga att man inte över huvud taget kan ge sig på att försöka säkra konthanteringen och skatteinkomsterna.

Anf. 81 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påpeka att Anna Grönlund Krantz är folkpartiledamot.

Stöd till kärnkraftssäkerhet i Sveriges närområde

Anf. 82 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Svenska experter och svenska pengar används i det mycket viktiga arbetet med att skapa ökad säkerhet vid kärnkraftverk i vårt närområde. Kostnaderna för insatserna är en del av biståndsbudgeten. Kärnkraftssäkerhet måste alltså vägas mot biståndsinsatser.

Jag vill, fru talman, fråga biståndsministern om det inte är dags att börja betrakta insatserna för kärnkraftssäkerhet i öst som den miljö- och energifråga den är.

Prot. 2004/05:136
9 juni

Frågestund

Anf. 83 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Tack för frågan. Det är en mycket vanligt förekommande oklarhet i vad som räknas som bistånd och vad som är östsamarbete.

Det vi normalt tänker på som biståndsprocenten används inte för kärnsäkerhet på andra sidan Östersjön. Det är inte procentanslaget som i år är 0,8824 % av bni, och nästa år 1 % av bni, utan det är östsamarbetspengarna.

I det samarbetet har vi diskuterat med länderna på andra sidan Östersjön – numera mest Ryssland, tidigare också de baltiska länderna – vilka områden som vi och de ville prioritera. Ett av områdena var just kärnsäkerhet och miljöfrågor inom östsamarbetsanslaget.

Anf. 84 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! De pengar som vi använder för det här samarbetet går ändå att kanalisera via UD, om jag förstår rätt. På det sättet betraktas de som biståndsinsatser. Om man läser rapporter från UD ser man att det i botten ligger ett synsätt som handlar om att eventuella olyckor orsakar ekonomiska och möjligen politiska effekter. Man talar väldigt lite om de genetiska effekterna av en eventuell olycka.

Jag tror att man skulle vinna en hel del på att ändra synsätt och se det här stödet som en miljö- och energifråga.

Anf. 85 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Det är mycket riktigt att detta kanaliseras via UD. Framför allt hanteras det dock via Sida, precis som de övriga biståndsmedlen.

Det är en miljöfråga och en miljöinsats att hjälpa till att säkra kärnkraftverken på andra sidan Östersjön. Det är så man ser på det. Precis som de biståndsinsatser på miljöområdet som görs i andra delar av världen – Sydostasien, Tanzania och så vidare – kring andra typer av kraftverk eller för vattenförsörjning definieras som miljöinsatser för att få miljön bättre i de delarna av världen definieras detta som en miljöinsats.

Regeringens styrning av statliga bolag

Anf. 86 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! I går kunde vi i den ena morgontidningen här i staden läsa att regeringens styrning av statliga bolag är otydlig. I den andra morgontidningen kunde vi läsa att det statliga bolaget Vin & Sprit är i färd med att investera 1 miljard kronor i att köpa en romtillverkande fabrik i Nordamerika. Det är inte utan att man anar ett samband mellan dessa två tidningsartiklar. Vi har tidigare också sett att det statliga bolaget Svenska Spel övervägde att ge sig in i Turkiet med verksamhet.

Min fråga till statsrådet Bosse Ringholm är om det ingår i ägardirektiven för de statliga företagen, de så kallade last-och-lust-bolagen, att de ska sträva efter att expandera utomlands. Det är många som har svårt att förstå varför vi har ett statlig bolag som arbetar för att hela världen ska

dricka svenskt brännvin. Ska det nu arbeta för att hela världen ska dricka svensk rom också?

Anf. 87 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Gabriel Romanus borde läsa sina tidningar lite mer kritiskt. Den artikel han åberopar om Svenska Spel var fullständigt felaktig. Jag tror att Gabriel Romanus gör rätt i att i fortsättningen vara lite mer kritisk när han läser sina dagstidningar innan han för information vidare.

Det är klart att statliga bolag som arbetar på en konkurrensutsatt marknad också måste få chans att arbeta på den internationella marknaden. Det framgår av statens ägardirektiv till de statliga bolag som är aktuella vilket utrymme man har för sitt agerande. Statliga bolag har en stor handlingsfrihet inom de ramar som regering och riksdag har gett dem; sedan är det upp till ledningarna inom de statliga bolagen att hantera detta.

Gabriel Romanus har ju egen erfarenhet av att ha skött ett statligt bolag – styrt eller inte styrt det; det finns ju delade meningar om det. Detta är sådant som revisorerna ska granska, och det är väl det som riksdagsrevisorerna har gjort i det här fallet.

Anf. 88 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Det är många som har gjort iakttagelsen att svensk alkohol- och spelpolitik står under attack och kritiseras. Det är underligt att inte regeringen inser och låter det avspeglas i sina ägardirektiv att en aggressiv expansion och marknadsföring, till exempel när Vin & Sprit satsar miljardbelopp på att öka spritkonsumtionen i världen, skadar förtroendet för den svenska politiken på de här områdena.

Jag är glad om det var en felaktig uppgift att Svenska Spel skulle ge sig in i Turkiet. Jag hoppas att statsrådet också kan dementera uppgiften att Vin & Sprit ska satsa 1 miljard på att köpa en romtillverkningsfabrik i USA. Det är svårt att förstå vilket politiskt syfte regeringen har med en sådan åtgärd.

För övrigt kan jag när statsrådet hänvisar till mina erfarenheter säga att ibland hade man nog önskat sig lite mer medveten styrning från regeringen på den tiden. Jag hoppas att det är bättre nu.

Anf. 89 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Den mest aggressiva marknadsföringen i alkohol- och spelbranschen står väl de privata företagen för, inte minst privata företag med stark multinationell bakgrund. De är oerhört aggressiva på exempelvis spel- och alkoholområdet. Det är en realitet. Svenska företag, vare sig de drivs statligt eller på annat sätt, måste självfallet också vara en del av denna realitet när det gäller marknadsföring och annat. Skillnaden är att de svenska statliga företagen har ett regelverk som vi i riksdag och regering förfogar över, vilket vi inte gör med de stora, privatkapitalistiska, internationella spel- och alkoholbolagen.

Det är en väsentlig skillnad mellan samhällsägd och privat verksamhet: Privat verksamhet gynnar enbart de egna aktieägarnas plånbok. När det gäller de samhällsägda bolagen har vi möjlighet att också sätta upp sociala mål, vilket vi också gjort för många av de samhällsägda och statligt ägda företagen.

Anf. 90 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Under drygt ett och ett halvt år har Socialdepartementet drivit kampanjen Flicka. Den kommer att avslutas den 30 juni i år. Syftet med kampanjen har varit att diskutera unga kvinnors självbild. En del av kampanjen har handlat om att hänga ut medieprofiler och ifrågasätta deras moral. Det har kort sagt varit en statlig kampanj med ytterst tvivelaktiga metoder.

Konstitutionsutskottet kom nyligen med sitt betänkande, där ett enigt utskott kom med kraftig kritik. Man sade att detta stod i mindre god överensstämmelse med yttrande- och tryckfrihet och att denna åtgärd borde ha undvikits.

Min fråga till socialminister Berit Andnor är: Vilka lärdomar drar Berit Andnor av den kritik som konstitutionsutskottet har kommit med, och vilka slutsatser för framtiden drar statsrådet?

Frågestund

Anf. 91 Socialminister BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Det är inte min sak att här ha synpunkter på konstitutionsutskottets och riksdagens beslut i denna fråga.

Låt mig säga att själva syftet bakom projektet Flicka har varit just att skapa en motkraft till den kommersialisering och sexualisering som vi ser av det offentliga rummet och också till de negativa effekter som detta får när det gäller unga flickors självbild. Det enorma och oerhört aggressiva bombardemang som i dag sker av våra unga flickor – och pojkar – är av den arten att det får negativa effekter, inte bara när det gäller unga flickors självbild utan framför allt när det gäller de konsekvenser detta kan ta sig uttryck i, till exempel att man skadar sig själv på olika sätt.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi fortsätter att uppmärksamma dessa frågor. Jag kan också glädja mig åt att jag har ett stöd i denna fråga bland annat från de moderata kvinnorna i denna kammare.

Regeringens samarbete med v och mp

Anf. 92 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Även jag har läst tidningar. Jag har läst att det har mumlats en del vid tidiga kafferep i Rosenbad den senaste tiden. Frågan är till vice statsministern. Vänsterledaren har samtidigt dels sagt att hans parti vill ingå i en regering, dels villkorat att han omedelbart tänker avbryta det samarbete som nu pågår kring 121-punktsprogrammet.

Min fråga är helt enkelt: Vad är det som mumlas vid tidiga kafferep i Rosenbad?

Anf. 93 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Frågan var väl inte så särskilt precis, men låt mig svara så här: Det är bekant att regeringen har ett samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det följer ett program som innefattar 121 punkter och som vi är på väg att fullfölja. Regeringen har inget samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet när det gäller EU-frågor, och det är väl det som möjligtvis avses med frågan. Det är ganska enkelt: Där finns det

inget gemensamt agerande från regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och därför är alla andra påståenden egentligen utan någon form av grund.

Anf. 94 ANDRE VICE TALMANNEN:

Därmed var frågestunden avslutad. Jag tackar ledamöterna från regeringen och riksdagens ledamöter som har deltagit i frågestunden.

8 § Svar på interpellation 2004/05:687 om Sveriges militära samarbete med Israel

Anf. 95 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Alice Åström har ställt fyra frågor till utrikesministern om Sveriges militära samarbete med Israel. Eftersom frågorna främst berör mitt ansvarsområde har utrikesministern och jag kommit överens om att jag besvarar frågorna.

Den första frågan gäller det militära forskningssamarbetet mellan Israel och Sverige.

Jag vill inleda med att säga att det inte förekommer något militärt forskningssamarbete med Israel.

Försvarets forskningsinstitut (FOI) har, som frågeställaren också påpekar, på tidigt 1990-tal, det vill säga för 15 år sedan, deltagit i ett vetenskapligt samarbete med Israel avseende befolkningsskydd mot biologiska och kemiska stridsmedel. Bakgrunden var den av Israel upplevda hotbilden från långdistansmissiler av Scudtyp i samband med Gulfkriget 1990. Samarbetet gällde framför allt kvalitetskontroll av svensktillverkade skyddsmasker samt råd avseende medicinsk behandling och medicinskt omhändertagande inför och efter nervgasexponering.

Något militärt forskningssamarbete med Israel inom detta eller andra områden har vid senare tillfällen inte förekommit.

Alice Åströms andra fråga gäller om Sveriges militära samarbete med Israel bör avbrytas eftersom Internationella domstolen i Haag har förklarat att den israeliska muren på palestinskt territorium är ett brott mot internationell lag.

Regeringens syn, liksom EU:s, är att de delar av barriären som byggs på ockuperad mark är olagliga. Internationella domstolen i Haag har i ett rådgivande yttrande kommit till samma slutsats. I och med att barriären byggs på ockuperad mark bryter den mot internationell rätt och det grundläggande förbudet mot att förvärva territorium med våld. Dessutom har separationsbarriären oacceptabla humanitära konsekvenser.

Vårt militära samarbete med Israel inskränker sig till att vi importerar viss försvarsmateriel därifrån. Låt mig understryka att Sverige inte exporterar krigsmateriel till Israel. Vår import styrs av det svenska försvarets behov. Vi köper ingenting från länder som är föremål för internationella eller nationella sanktioner. Israel är inte föremål för några sanktioner.

Frågeställaren tar i sammanhanget också upp besöksutbyte på överbefälhavarnivå samt israelisk testverksamhet, obemannat flygplan samt antitorpedvapen, i Sverige.

Det senaste besöket av Sveriges ÖB i Israel var 1998. Något ytterligare besök är för närvarande inte planerat.

Avseende obemannade flygplan (så kallade UAV) genomförde Försvarets materielverk 2002 en testflygning med en sådan farkost i övre Norrland. Syftet var att demonstrera en framtida svensk flygspaningsförmåga med svenska sensorer. Flygtjänsten köptes av ett franskt företag inom EADS-koncernen. Det franska företaget hyrde i sin tur in en israelisk UAV-farkost för detta ändamål. Ingen provning av israelisk utrustning eller annan verksamhet på uppdrag av Israel förekom.

Försvarets materielverk köpte för några år sedan ett antitorpedvapensystem av det israeliska företaget Rafael. Personal från Rafael har medverkat vid klargöring inför prov men ej deltagit i själva provverksamheten. Provresultat och utvärdering har sekretessbelagts och varken delgivits leverantören eller israeliska myndigheter.

Den tredje och den fjärde frågan gäller beslutet att placera en försvarsattaché i Israel och dennes uppgifter.

Som jag sade här i kammaren i tisdags som svar på en fråga från Mariam Osman Sherifay, är bakgrunden till beslutet att placera en försvarsattaché i Tel Aviv den svenska regeringens mångåriga engagemang i Mellanösternfrågor och i krishanteringsinsatser i regionen. Utvecklingen i Mellanöstern har hittills bevakats av vår försvarsattaché i Ankara, som är sidoackrediterad till Tel Aviv.

Jag tycker att det är av stor vikt att vi från svensk sida fortsätter att kontinuerligt följa utvecklingen i regionen. För att kunna göra det bedömer jag att en attaché med placering i Israel är mycket värdefull. Beslutet om placeringen är alltså kopplat till den säkerhetspolitiska omvärldsbevakningen som kräver militär kompetens och inte till materielsamarbete. Avseende attachéns uppgifter avgörs dessa på vanligt sätt av myndighetschefen på platsen, det vill säga ambassadören, i enlighet med regeringens instruktioner.

Det är av största vikt att nära kunna följa tillbakadragandet från Gaza och andra för fredsprocessen relevanta utvecklingar. En försvarsattaché har här en viktig roll att spela. Det är inte nu aktuellt att ompröva beslutet att placera en försvarsattaché i Israel.

Anf. 96 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka försvarsministern för svaret, även om jag hade ställt mina frågor till utrikesministern. Men de ligger mycket på försvarsministrarnas område.

Jag ska försöka ta upp de olika frågorna jag har ställt. Men jag vill först börja med att det finns en anledning till att jag i min fråga också har berört till exempel besök av överbefälhavaren och de kontakter som Försvarets forskningsinstitut har haft – även om en del av detta ligger långt tillbaka i tiden. Det var viktigt att ta med dessa saker i min fråga för att visa på att man har haft ett långsiktigt militärt samarbete med Israel. Det är inte något nytt. Det har funnits under lång tid. Jag vill diskutera helheten.

Jag ska ändå börja med frågan om Försvarets forskningsinstitut. Samarbetet för ungefär 15 år sedan var med avseende på befolkningsskydd mot biologiska och kemiska stridsmedel. Den hotbild som fanns mot Israel då var också påtaglig. Även om det gäller svensk materiel och

kvalitetskontroll innebär detta ett samarbete som jag tycker att man borde ifrågasätta. Jag vill ändå höra försvarsministerns synpunkter på att man har ett samarbete när det gäller den typen av biologiska och kemiska vapen. Israel självt har en offensiv kapacitet, och landet har heller inte fullständigt ratificerat B- och C-vapenkonventionerna. Är det då rimligt att Sverige har någon typ av samarbete med länder som inte har ratificerat dem fullt ut?

Sedan var det frågan om Sveriges militära samarbete med Israel bör avbrytas efter det att Internationella domstolen i Haag har förklarat att den israeliska muren på palestinskt territorium är ett brott mot internationell lag. Mot bakgrund av Genèvekonventionen är alla länder skyldiga att ingripa vid brott mot internationell lag samt agera på ett sådant sätt att även andra länder gör det.

När Internationella domstolen i Haag har fastslagit att den israeliska statens byggande av en hög mur mellan israeliska och palestinska områden inne på palestinskt territorium är ett sådant brott mot internationell lag, kvarstår frågan om man anser att det är möjligt att ha ett militärt samarbete. Det militära samarbetet stärker givetvis Israels militära kapacitet och Israels egen militära försvarsindustri. Vapnen används också i konflikten. På detta sätt stöds indirekt den israeliska militären.

Försvarets materielverk genomförde en testflygning med det obemannade flygplanet, och flygtjänsten köptes av ett franskt företag. Det franska företaget hyrde i sin tur in en israelisk UAV-farkost för detta ändamål. De israeliska obemannade flygplanen används enligt både FN och Unrwa i de räder som har skett inne i Gaza. Det är ett vapen som används. Är det rimligt att man i Sverige samarbetar om detta?

Jag kommer att vid nästa tillfälle ställa frågor om vapenimporten och militärattachén.

Anf. 97 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Alice Åström visar upp bilden av ett intensivt militärt samarbete med Israel, men jag tycker inte att det stämmer med den beskrivning jag får när jag tar del av de här uppgifterna.

Det är riktigt att vi hade en utprovning och kvalitetskontroll av skyddsmasker och också diskuterade hur civilbefolkningen i händelse av attack ska skydda sig och förfara. Jag tycker att det möjligtvis är ett arbete som ligger inom skyddsområdet och det humanitära området. Det var för 15 år sedan, mot bakgrund av hotbilden då. Det är det forsknings-samarbete vi har haft.

Vi har velat pröva svenska sensorer i flygspaning, och då har vi använt ett franskt företag för att leverera en UAV, en obemannad farkost. De har i sin tur valt en israelisk produkt. Vi har själva önskat oss kunskap om ett delsystem, som ett israeliskt företag fanns med i. Det beror på att vi vill ha kunskap. Vi har ett säkerhetspolitiskt och försvarspolitiskt intresse av att lära något. Det ska också vägas i vågskålen, de behov av försvars- och säkerhetspolitisk karaktär vi har.

Utvecklingen har gjort att vi inte har något intensifierat militärt samarbete med Israel, men vi har heller ingen internationell bojkott. Det är också därför som det finns ett visst utbyte också när det gäller varor.

Fru talman! Man kan ju diskutera om det här har varit omfattande eller inte, men det har varit ett flertal olika delar.

När man då diskuterar vårt eget intresse, är det inte omöjligt att hitta andra komponenter och att hitta andra samarbetspartner än Israel. Det handlar om att ha en sammanhängande politik, där man också måste väga in, anser jag, den internationella rätten och den konflikt som har pågått under så lång tid mellan Israel och Palestina.

Sverige har varit väldigt aktivt i den här konflikten och också varit väldigt noga med att poängtera de skyldigheter som den israeliska staten har. Man har själv från svensk sida lyft upp att man vill verka för en bättre efterlevnad av den humanitära rätten.

Om man då inte väger ihop det här utan säger att det är vårt intresse av militär kunskap som blir överordnat, finns det ingen sammanhållen politik. Det är problematiskt.

Man säger att det är ett väldigt litet samarbete man har med Israel. Vi tillåts ju inte exportera vapen till Israel, eftersom Israel befinner sig i en konflikt och vi har ett regelverk kring det. Men det finns inget regelverk kring import av vapen.

När det gäller den import som Sverige har, importerar Sverige militär utrustning och insatsvaror till svensk försvarsindustri i en ganska betydande omfattning. Importen från Israel är större bara i USA och Norge, så vi är alltså den tredje största parten. Mellan 1995 och 2001 köpte Sverige vapen och ammunition från Israel för totalt 330 miljoner kronor. Mellan 2000 och 2004 importerade svenska försvaret krigsmateriel från Israel för 146 miljoner kronor. Det finns också komponenter i Jas 39 Gripen som kommer från Israel.

Det är ett ganska omfattande samarbete som man har. Detta militära samarbete innebär att Sverige direkt stärker den israeliska militära industrin och landets militära kapacitet.

Jag har full förståelse för att det svenska försvaret har ett legitimt behov av både ammunition, militär utrustning och insatsvaror. Det är möjligt att Israel, som satsar oerhört mycket på sin egen försvarsindustri som är ganska subventionerad, kan producera hög kvalitet till ett billigt pris.

Där gäller det återigen samstämmigheten i politiken. För min del är det fullständigt obegripligt att vi inte kan exportera vapen till ett område med konflikt, vilket jag tycker är bra, men samtidigt kan stödja den militära upprustningen genom att vi själva importerar.

Där vill jag ändå ställa frågan till försvarsministern: Är det inte möjligt att knyta andra kontakter och att importera från andra länder än just Israel, med tanke på den konflikt som finns och de brott mot internationell rätt som Israel begår?

I det här läget vill jag också lyfta upp frågan, när man nu placerar en militärattaché vid den svenska ambassaden i Israel. Med tanke på det samarbete man har och den konflikt som finns anser jag att det strider mot den väl avvägda svenska Mellanösternpolitiken.

Försvarsministern sade i en interpellationsdebatt i tisdags att militärattachéns roll inte är att underlätta importen av israelisk krigsmateriel till Sverige, att man inte hade det uppdraget. Men jag ser också att man i svaret från försvarsministern påpekar att det är ambassaden som avgör

vilka uppgifter attachén ska ha, att det avgörs av myndighetschefen på platsen, det vill säga ambassadören.

Min fråga till försvarsministern är: Innebär det här att försvarsministern kan lämna garantier för att man inte kommer att arbeta med krigsmaterielfrågan?

Anf. 99 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag vill först säga till Alice Åström att en del av uppgifterna som finns i hennes interpellation inte är korrekta. Det är inte så att Israel är den tredje största handelspartnern. Det är den tionde. Det kan man tycka är högt, men det är den korrekta uppgiften.

Vi har inte satt in materiel i Jas Gripen som är från Israel. Där skulle man ha en målutpekningsskapsel, och den upphandlade Saab, som levererade den, av det tyska företaget Zeiss. Det visade sig att det i sin tur byggde på en grundkonstruktion från en israelisk underleverantör. Men Sverige köpte den från Tyskland.

Det visar i och för sig också att det är ganska komplext att ställa upp bestämda kriterier för hur vi ska klara vår egen materielförsörjning. Där finns det uttalat vad som är försvars- och säkerhetspolitiskt gagneligt. Då är naturligtvis min roll som försvarsminister att se till att vi har en utrustning och har en förmåga som svarar mot de behov som vi har ur försvarssynpunkt. Sedan är lagstiftningen den att om man inte gör särskilda undantag ska man alltså följa den som levererar till lägst pris.

Jag skulle ändå vilja säga till Alice Åström att jag inte kan se bilden av att vi har ett intensivt och mångfasetterat militärt samarbete med Israel. Vi köper en del produkter därifrån, därför att det gagnar oss.

Vi har nu en försvarsattaché placerad. Hela området Mellanöstern är ett väldigt viktigt område. Det är ingen nyhet att vi har en försvarsattaché i Tel Aviv, utan det har vi haft under ett par års tid. Men han hade dubbel tjänstgöring, att också vara i Ankara.

Med tanke på utvecklingen med Irakkriget och det som händer inte minst på den kurdiska sidan vid gränsen mot Irak, i kombination med de förändringar som sker i den militära strukturen i Turkiet i samband med deras önskan att delta i EU och de stora omställningar som sker, kan inte en attaché i Ankara bevaka detta på ett fullgott sätt och samtidigt ge en bra bild av utvecklingen i Israel och i den del som vi tycker är av utomordentlig betydelse att få bra kunskap om.

Det är alltså ingen nyhet att vi ska ha en försvarsattaché i Israel. Vi har haft en ackrediterad i ett par års tid.

Anf. 100 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Ja, vi har haft en försvarsattaché med placering i Ankara, som också har haft Tel Aviv som område. Att nu placera en i Tel Aviv med enbart fokus på det här är ju en politisk signal. Det går inte att bortse från det politiska signalsystemet. Med den konflikten, den oron, den – med all rätta – internationella kritik som finns mot Israel, Haagdomstolens utlåtande, fortsatt byggande av muren och fortsatta bosättningar är det här också ett politiskt signalsystem. Jag anser att det här är helt fel politiskt signalsystem.

Jag fick heller inte något svar på min fråga om det finns garantier för att den här försvarsattachén eller militärattachén inte kommer att syssla

med just militärt krigsmateriel, att man inte kommer att ha en del i den biten. Det tycker jag inte att jag har fått något svar på.

I svaret står det att det här sker i enlighet med regeringens instruktioner. Min mycket konkreta fråga är: Kommer regeringens instruktioner att innehålla att man inte ska arbeta med det här området, att det är undantaget?

Sedan måste jag återigen lyfta upp frågan om det är intensivt och stort. Det kan vi säkert ha skilda uppfattningar om. Jag anser att det är ett alldeles för stort och alldeles för intensivt samarbete med Israel, eftersom jag anser att man bör avbryta den typen av samarbete. Men det handlar också om den sammanhållna politiken. I PGU:n säger vi att vi ska försöka samordna alla politikområden – det gäller bistånd, det militära och alla områden – för att rikta in oss på fred och säkerhet och fattigdomsbekämpning i världen. När man då i försvarshänseende säger att det här är våra intressen strider det faktiskt mot den sammanhållna politiken.

Anf. 101 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag utgår från att Alice Åström känner till den nya landstrategi som vi har för utvecklingssamarbetet med Västbanken och Gaza och vår inriktning på den punkten. Där markerar vi vår syn och vår hållning i konflikten.

Sedan är det en annan sak att man placerar en attaché i ett område. Det görs ju därför att vi vill ha bättre kunskap om utvecklingen. Det är den instruktion som attachén har fått, och där ingår inte någonting som har med materielförsörjningen att göra. Regeringen har helt enkelt hela tiden önskat ha en bra bild av vad som händer i området. Och vi har konstaterat att det efter Irakkriget blev omöjligt att hantera två så laddade områden som fanns både i Turkiet och i Tel Aviv.

Vi placerar inte försvarsattachéer alla gånger därför att det är något annat tecken. Vi har ju försvarsattaché i Kina. Vi har under hela kalla kriget haft försvarsattachéer i Sovjetunionen. Det har inte varit något vänskapstecken – det vet alla.

Det finns alltså många militärattachéer i Israel, och jag utgår från att de inte finns där som något tecken på att man gillar att det bryts mot internationell lag utan för att man vill ha en god bild av utvecklingen.

Så tillvida handlar instruktionen om att vi ska ha en bra bild. Sedan är det en sammanhållen politik. Det är korrekt. Men jag vill erinra om att vi inte har någon bojkott av Israel. Det finns ingen sådan proklamerad. Man ska också fundera på om det med tanke på utvecklingen och de eventuella ljus som finns skulle vara rätt tecken att ha det.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motion

2004/05:So38 till socialutskottet

Prot. 2004/05:136

9 juni

Svar på interpellation

10 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Utbildningsutskottets betänkande
2004/05:UbU15 Forskning för ett bättre liv

Justitieutskottets betänkanden
2004/05:JuU27 Ändringar i passlagen

Lagutskottets betänkande
2004/05:LU23 Ny aktiebolagslag

Trafikutskottets betänkande
2004/05:TU13 Antagande av rambeslut om straffrättsliga regler vid föroreningar från fartyg

Skatteutskottets betänkanden
2004/05:SkU34 Ändringar i lagen om trängselskatt
2004/05:SkU35 Allmänna motioner om F-skatt, m.m.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 juni

2004/05:1836 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Läget i Bolivia

2004/05:1837 av *Mona Jönsson* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
Hänsyn vid övningsverksamhet

2004/05:1838 av *Lars Johansson* (s) till försvarsminister Leni Björklund

Utbildning av den marina säkerhetsbataljonen

2004/05:1839 av *Krister Örnfjäder* (s) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Kärnkraften

2004/05:1840 av *Lars Wegedal* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Järnvägen Olofström–Karlshamn

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 juni.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 9 juni

2004/05:1746 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson
Statsministerns ansvar efter Frankrikes nej

2004/05:1748 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Besittningsskydd för butiksägare

2004/05:1750 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister
Ann-Christin Nykvist

Sveriges sockerbetsodlare

2004/05:1751 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Kretslopps försäkringar

2004/05:1752 av *Harald Nordlund* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Information om bra miljöval

2004/05:1753 av *Torkild Strandberg* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck

2004/05:1755 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Besöksvisum

2004/05:1756 av *Anna Lilliehöök* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Ojämsställda sjukskrivningar

2004/05:1757 av *Anna Lilliehöök* (m) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Inlästa bostadsområden i Stockholm

2004/05:1761 av *Henrik S Järrel* (m) till näringsminister Thomas Östros
Handlingsplan för flyg- och rymdindustrin

2004/05:1762 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Skogstransporter i stormdrabbade områden

2004/05:1763 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Folkbildningen

2004/05:1766 av *Ulla Löfgren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist

Veterinärmedicinskt avfall

2004/05:1773 av *Ulf Sjösten* (m) till näringsminister Thomas Östros
Kärnkrafts avvecklingen

2004/05:1774 av *Anna Lilliehöök* (m) till finansminister Pär Nuder
Förtidspensionering

2004/05:1777 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Elbolagens prissättning

2004/05:1778 av *Harald Nordlund* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Energibesparing

2004/05:1779 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist

Svenska äggproducenters konkurrenskraft

2004/05:1780 av *Harald Nordlund* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Krisberedskapen i kommunerna
2004/05:1781 av *Anne Marie Brodén* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Halland och de statliga jobben
2004/05:1782 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Örebro läns flygplats
2004/05:1783 av *Jan Lindholm* (mp) till statsrådet Lena Sommestad
Naturreservatet Stådjan-Nipfjället och Natura 2000
2004/05:1785 av *Gunnar Andrén* (fp) till vice statsminister Bosse Ringholm
Användningen av EU-medel
2004/05:1790 av *Ewa Thalén Finné* (m) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Fler företagare bland högskoleutbildade
2004/05:1791 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Förbifart Sala
2004/05:1792 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
E 18 Enköping–Sagån
2004/05:1793 av *Marita Aronson* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Färdtjänst för funktionshindrade
2004/05:1794 av *Anne Marie Brodén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Folkhälsoinstitutets opinionsbildning
2004/05:1796 av *Gabriel Romanus* (fp) till statsrådet Morgan Johansson
Åldersgräns för att förebygga olyckor
2004/05:1797 av *Elina Linna* (v) till statsrådet Morgan Johansson
Digital tv till alla
2004/05:1798 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Särskolans framtid
2004/05:1799 av *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Överblivna läkemedel
2004/05:1800 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Tortyrkonventionen
2004/05:1801 av *Gabriel Romanus* (fp) till statsminister Göran Persson
EG-rättens tillämpning
2004/05:1802 av *Hans Backman* (fp) till vice statsminister Bosse Ringholm
Idrottande ungdomars alkoholkonsumtion
2004/05:1803 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Laila Freivalds
Militärt samarbete med Israel
2004/05:1804 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Laila Freivalds
Svensk militärattaché i Israel
2004/05:1806 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Laila Freivalds
Vapenembargo mot Israel

2004/05:1807 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till försvarsminister Leni Björklund

Militärt samarbete med Israel

2004/05:1808 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till försvarsminister Leni Björklund

Svensk vapenhandel med Israel

2004/05:1809 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till försvarsminister Leni Björklund

Militärt samarbete mellan EU och Israel

2004/05:1811 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till näringsminister Thomas Östros

Lokalinvesteringar och förmånsrättslagstiftningen

2004/05:1812 av *Mona Jönsson* (mp) till statsrådet Ulrica Messing
SJ och diskriminering

2004/05:1813 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Rikstrafikens ansvar för flygtrafiken

2004/05:1814 av *Hans Backman* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Apoteket

Prot. 2004/05:136
9 juni

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 juni.

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.24.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.48 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 2004/05:625 om jämställdhet inom Försvarsmakten	1
Anf. 1 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	1
Anf. 2 BERIT JÓHANNESSON (v)	2
Anf. 3 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	3
Anf. 4 BERIT JÓHANNESSON (v)	4
Anf. 5 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	5
Anf. 6 BERIT JÓHANNESSON (v)	5
Anf. 7 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	6
3 § Svar på interpellation 2004/05:656 om diskriminering inom Försvarsmakten.....	7
Anf. 8 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	7
Anf. 9 MARTIN ANDREASSON (fp)	8
Anf. 10 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	9
Anf. 11 MARTIN ANDREASSON (fp)	9
Anf. 12 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	10
Anf. 13 MARTIN ANDREASSON (fp)	10
Anf. 14 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	11
4 § Svar på interpellation 2004/05:634 om användandet av försvarets helikoptrar.....	12
Anf. 15 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	12
Anf. 16 CECILIA MAGNUSSON (m)	13
Anf. 17 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	14
Anf. 18 CECILIA MAGNUSSON (m)	14
Anf. 19 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	15
Anf. 20 CECILIA MAGNUSSON (m)	16
Anf. 21 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	16
5 § Svar på interpellation 2004/05:643 om förutsättningarna för försvarsbeslutet.....	17
Anf. 22 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	17
Anf. 23 ALLAN WIDMAN (fp)	18
Anf. 24 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	19
Anf. 25 ALLAN WIDMAN (fp)	19
Anf. 26 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	20
Anf. 27 ALLAN WIDMAN (fp)	20
Anf. 28 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	21
6 § Svar på interpellation 2004/05:644 om försvarets beställningar.....	21
Anf. 29 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	21
Anf. 30 ALLAN WIDMAN (fp)	22
Anf. 31 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	23
Anf. 32 ALLAN WIDMAN (fp)	24
Anf. 33 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	24
Anf. 34 ALLAN WIDMAN (fp)	25

Anf. 35 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	26
Ajournering	26
Återupptagna förhandlingar	26
7 § Frågestund	26
Anf. 36 ANDRE VICE TALMANNEN	26
<i>Ratificeringen av EU-fördraget</i>	27
Anf. 37 INGVAR SVENSSON (kd)	27
Anf. 38 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	27
Anf. 39 INGVAR SVENSSON (kd)	27
Anf. 40 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	27
<i>Arbetslösheten bland nyutexaminerade akademiker</i>	28
Anf. 41 INGER RENÉ (m).....	28
Anf. 42 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	28
Anf. 43 INGER RENÉ (m).....	28
Anf. 44 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	28
<i>Nationella handlingsplanen för handikappade</i>	29
Anf. 45 KENNETH JOHANSSON (c)	29
Anf. 46 Socialminister BERIT ANDNOR (s)	29
Anf. 47 KENNETH JOHANSSON (c)	29
Anf. 48 Socialminister BERIT ANDNOR (s)	30
<i>Ratificeringen av EU-fördraget</i>	30
Anf. 49 CARL B HAMILTON (fp)	30
Anf. 50 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	31
Anf. 51 CARL B HAMILTON (fp)	31
Anf. 52 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	31
<i>Ökad förtidspensionering av unga</i>	32
Anf. 53 HÅKAN LARSSON (c).....	32
Anf. 54 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	32
Anf. 55 HÅKAN LARSSON (c).....	32
Anf. 56 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	32
<i>Barnfattigdom</i>	33
Anf. 57 VERONICA PALM (s).....	33
Anf. 58 Socialminister BERIT ANDNOR (s)	33
Anf. 59 VERONICA PALM (s).....	33
Anf. 60 Socialminister BERIT ANDNOR (s)	34
<i>Arvodet till EU-parlamentariker</i>	34
Anf. 61 ULF HOLM (mp).....	34
Anf. 62 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	35
Anf. 63 ULF HOLM (mp).....	35
Anf. 64 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	35
<i>Situationen för barn i norra Uganda</i>	36
Anf. 65 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	36
Anf. 66 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	36
Anf. 67 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	36
Anf. 68 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	36
<i>Sjukskrivning i stället för vård</i>	37
Anf. 69 ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	37
Anf. 70 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	37

Anf. 71 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	37
Anf. 72 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	37
<i>Lönedumpning och jobbflykt</i>	38
Anf. 73 HILLEVI LARSSON (s)	38
Anf. 74 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	38
Anf. 75 HILLEVI LARSSON (s)	38
Anf. 76 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	39
<i>Regelbördan för de små företagen</i>	39
Anf. 77 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp)	39
Anf. 78 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	39
Anf. 79 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp)	40
Anf. 80 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	40
Anf. 81 ANDRE VICE TALMANNEN	40
<i>Stöd till kärnkraftssäkerhet i Sveriges närområde</i>	40
Anf. 82 HARALD NORDLUND (fp)	40
Anf. 83 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	41
Anf. 84 HARALD NORDLUND (fp)	41
Anf. 85 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	41
<i>Regeringens styrning av statliga bolag</i>	41
Anf. 86 GABRIEL ROMANUS (fp)	41
Anf. 87 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	42
Anf. 88 GABRIEL ROMANUS (fp)	42
Anf. 89 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	42
<i>Projektet Flicka</i>	43
Anf. 90 TOBIAS KRANTZ (fp)	43
Anf. 91 Socialminister BERIT ANDNOR (s)	43
<i>Regeringens samarbete med v och mp</i>	43
Anf. 92 GUNNAR ANDRÉN (fp)	43
Anf. 93 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	43
Anf. 94 ANDRE VICE TALMANNEN	44
8 § Svar på interpellation 2004/05:687 om Sveriges militära	
samarbete med Israel	44
Anf. 95 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	44
Anf. 96 ALICE ÅSTRÖM (v)	45
Anf. 97 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	46
Anf. 98 ALICE ÅSTRÖM (v)	47
Anf. 99 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	48
Anf. 100 ALICE ÅSTRÖM (v)	48
Anf. 101 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	49
9 § Hänvisning av ärende till utskott	49
10 § Bordläggning	50
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	50
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	51
13 § Kammarén åtskildes kl. 15.24.	53

Elanders Gotab, Stockholm 2005